

הלכות חנוכה

לתלמידים

סימנים תר"ע - תרפ"ג

סיכום דברי שו"ע רמ"א

משנ"ב ונו"כ

כל הזכויות שמורות

©

מהדורת תשפ"ד

להערות, הארות וביקורת

יואל סטפנסקי 0533112410

yoelstef@gmail.com

Handwritten signature

זשעלענדיג פאר אונזערע
פארוואנדערטע און פארשידענע
פארשונגען פאר אונזערע
פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע

פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע
פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע

פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע
פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע
פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע
פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע

פארשידענע פארשונגען

פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע
פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע
פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע
פארשידענע פארשונגען פאר אונזערע

7	מאי חנוכה	הקדמה
9	דברים האסורים והמותרים בחנוכה - סימן תרע	פרק א
14	סדר הדלקת נר חנוכה - סימן תרעא	פרק ב
21	מקום הדלקת נר חנוכה - סימן תרעא	פרק ג
27	הדלקה בבית הכנסת - סימן תרעא	פרק ד
30	זמן הדלקת נר חנוכה - סימן תרעב	פרק ה
36	שמנים ופתילות הכשרים לנר חנוכה - סימן תרעג	פרק ו
40	איסור השתמשות בנר חנוכה - סימן תרעג	פרק ז
	נרות הנוספים שצריך להדליק ודין נרות שהתערבו - סימן תרעג	פרק ח
44		
49	הדלקה מנר לנר - סימן תרעד	פרק ט
54	הדלקה עושה מצוה - סימן תרעה תרעג	פרק י
59	המחויבים בנר חנוכה - סימן תרעה	פרק יא
63	ברכות ההדלקה - סימן תרעו	פרק יב
67	סדר הדלקת הנרות - סימן תרעו	פרק יג
71	דין אכסנאי - סימן תרעז	פרק יד
78	דין נותר השמן שבנר - סימן תרעז	פרק טו
81	הדלקת נרות בע"ש ובמוצ"ש - סימן תרעח תרעט תרפא	פרק טז
86	תפילות בחנוכה - סימן תרפב תרפג	פרק יז

הַקְדָּמָה

מֵאֵי חֲנֻכָּה

א. גַּם חֲנֻכָּה

כָּתַב הַרְמַב"ם* וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בְּבֵית שְׁנֵי, כְּשֶׁמְלַכֵי יוֹן גָּזְרוּ גְזָרוֹת
עַל יִשְׂרָאֵל וּבִטְלוּ דָתָם וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתָם לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת,
וּפְשָׁטוּ יָדָם בְּמַמוֹנָם וּבְכַנּוּתֵיהֶם, וְנִכְנְסוּ לְהִיכָל וּפָרְצוּ בוֹ פְרָצוֹת
וְטָמְאוּ הַטְּהָרוֹת, וְצָר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵיהֶם וּלְחֻצוֹם לַחֵץ
גָּדוֹל, עַד שֶׁרָחַם עֲלֵיהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעָם מִיָּדָם וְהִצִּילָם
וְגָבְרוּ בְּנֵי חֲשֻׁמוֹנָאֵי הַכְּהֻנִּים הַגְּדוֹלִים וְהַרְגוּם, וְהוֹשִׁיעוּ יִשְׂרָאֵל
מִיָּדָם, וְהִעֲמִידוּ מֶלֶךְ מִן הַכְּהֻנִּים, וְחִזְרָה מַלְכוּת לְיִשְׂרָאֵל יָתֵר
עַל מְאֻתָּיִם שָׁנִים עַד הַחֲרָבָן הַשְּׁנִי:

וּכְשֶׁגָּבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל אוֹיְבֵיהֶם וְאֲבָדוּם, בְּכ"ה בְּחֹדֶשׁ כֶּסֶלּוֹ הָיָה,
וְנִכְנְסוּ לְהִיכָל וְלֹא מָצְאוּ שָׁמֶן טָהוֹר בְּמִקְדָּשׁ אֶלָּא פֶּךָ אֶחָד,
וְלֹא הָיָה בוֹ לְהַדְלִיק אֶלָּא יוֹם אֶחָד בְּלֵבָד, וְהִדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ נֵרוֹת
הַמְּעַרְכָּה שְׁמוֹנָה יָמִים, עַד שֶׁכִּתְּשׁוּ זֵיתִים וְהוֹצִיאוּ שָׁמֶן טָהוֹר:

א. הלכות חנוכה פ"ג הל' א-ג והובא במ"ב ס"ק א

וּמִפְּנֵי זֶה, הִתְקִינוּ חֲכָמִים שְׂבָאוֹתוֹ הַדּוֹר שֶׁיְהִיוּ שְׂמוֹנֶת יָמִים
הָאֵלוֹ שֶׁתְּחַלְתֵּן כ"ה בְּכֶסֶלּוֹ יְמֵי שְׂמֵחָהּ וְהַלֵּל, וּמִדְּלִיקוֹן בְּהֵן
הַנְּרוֹת בְּעֶרְבַּ עַל פְּתַחַי הַבָּתִּים בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה מִשְׂמוֹנֶת
הַלֵּילוֹת לְהִרְאוֹת וּלְגַלוֹת הַנֵּס.

וְיָמִים אֵלּוֹ הֵן הַנִּקְרָאִין חֲנֻכָּה, וְהֵן אֲסוּרִין בְּהִסְפָּד וְתַעֲנִית
כִּימֵי הַפּוֹרִים. וְהַדְּלָקַת הַנְּרוֹת בְּהֵן מְצוּהַ מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים
בְּקִרְיַאת הַמְּגִלָּה:

ב. שֵׁם חֲנֻכָּה

הַיָּמִים הָאֵלּוֹ נִקְרָאִים בְּשֵׁם חֲנֻכָּה, מְלִשׁוֹן חָנוּ-כ"ה, שְׂבִיוֹם כ"ה
חָנוּ מְאוּיְבֵיהֶם.¹

ב. זה דעת הרמב"ם ולא פסק השו"ע להלכה ימי שמחה כפי שמבואר לקמן פרק א סעיף ג,
ויש מהאחרונים שהסבירו בדעתו ששמחה היינו שמח וטוב ולב ואין הכונה שמחה כמו
ביו"ט שהוא ע"י סעודה

ג. מ"ב ס"ק א

פָּרָק א

דְּבָרִים הָאֲסוּרִים וְהַמְתָּרִים בַּחֲנֻכָּה

סימן תרע

א. עֲשִׂית מְלָאכָה

יְמֵי הַחֲנֻכָּה מְתָרִין בְּעֲשִׂית מְלָאכָה.^ד

וְנוֹהֲגוֹת הַנָּשִׁים שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה כָּל זְמַן שְׁהֵנְרוֹת דּוֹלְקִים^ה
 [חֲצִי שָׁעָה], לְהִכָּר שְׁאָסוּר לְהֵנּוֹת מֵהֵנְרוֹת.^ו

וְאָסוּר לָהֶן לְהִקְל בְּעֲשִׂית מְלָאכָה בְּזְמַן זֶה, הוֹאִיל וְנִהְיִי שְׁלֹא
 לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה, כְּכֹל הַדְּבָרִים הַמְתָּרִים שְׁנִיחְגוּ בָּהֶם אָסוּר.^ז

אֲף בְּמִקּוֹם שְׁנִיחְגוּ אָסוּר מְלָאכָה כָּל הַיּוֹם, יֵשׁ לְמַחֲוֹת בְּיָדָם
 כִּי הַבְּטָלָה הִיא עֲבָרָה וְגַם מְבִיאָה לַיָּדַי שְׁעָמוּם^ח = שְׁגָעוֹן.^ט

יֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁבָהֶם אֲף הָאֲנָשִׁים מְחַמְרִים שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה
 כָּל זְמַן שְׁהֵנְרוֹת דּוֹלְקִים.^י

ד. סעיף א

ה. סעיף א

ו. מ"ב ס"ק ד

ז. סעיף א' ומ"ב ס"ק ה

ח. מ"ב ס"ק ה

ט. רש"י כתובות נט:

י. מ"ב ס"ק ג

ב. צדקה בחנכה

נוהגין העניינים לסובב על הפתחים בחנכה^{יא}, ומרבים בצדקה בימי החנכה, כי ימים אלו מסגלים לתקן בהם פגמי נפשו על ידי הצדקה^{יב}.

ג. סעודות בחנכה

☞ דעת השלחן ערוך^{יג}, שהסעודות שאוכלים בחנכה הן סעודת הרשות ואין בהן מצוה, כיון שקבעו את ימי החנכה להודות ולהלל ולא למשטה ושמחה.

והטעם שלא קבעו לימי שמחה כמו בפורים, כיון שבפורים עקר הגזרה היתה על הגוף להרגם שהוא בטול המשטה ושמחה, ואפלו חס ושלום היו ממירים דתם לא היו המן ואחשוורוש מקבלים אותם, וכשנצלו תקנו חז"ל להודות על ההצלה על ידי משטה ושמחה.

אבל אנטייכוס והיונים גזרו רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם ולהשפיתם תורתם, ואם חס ושלום היו ישראל נכנעים לפנייהם ומאמינים באמונת הגויים, היו מקבלים אותם, וכשהגביר הקב"ה את יד ישראל, קבעו חז"ל להודות על ההצלה בהלל והודאה, שהרי הם רצו למנע אותנו מלהלל ולהודות לה' יתברך ואנו מודים ומשבחים לו על שהיה לנו לאלקים ולא עזבנו מעבודתו^{יד}.

יא. מ"ב ס"ק א

יב. קיצור שו"ע סימן קל"ט סעיף א

יג. סעיף ב

יד. מ"ב ס"ק ו

שֵׁשׁ קָצַת מִצֹּה בְּרַבּוּי סְעוּדוֹת בְּחֲנֻכָּה, כִּיּוֹן שְׂבַכ"ה בְּכִסְלוֹ הֵיטָה חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ, כַּמְבֹאָר בַּמְדָּרָשׁ דְּמִלְאֶכֶת הַמְשֻׁכָּן נִגְמָרָה בְּכ"ה בְּכִסְלוֹ וְהַמְתִּין הַקַּב"ה בְּהַקְמָתוֹ עַד חֲדָשׁ נִיטָן מְשׁוּם שָׁבוּ נוֹלַד יִצְחָק, וְאָמַר הַקַּב"ה עָלַי לְשָׁלֵם לְכִסְלוֹ, וְשָׁלֵם לוֹ בְּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמֵי הַחֲשׂמוֹנָאִים^{טו}.

אם אומרים זמירות ותשבחות באותן סעודות הוי [לדעת הרמ"א] סעודת מצוה.

וכן בכל סעודה שאינה סעודת הרשות לגמרי, כגון נשואי בת תלמיד חכם לעם הארץ, אם אומרים שירות ותשבחות הוי סעודת מצוה^{טז}.

וכתב המהרש"ל, שכל עת אם עושה סעודה לתת שבת לה' או לפרסם הַנֵּס או לפרסום מצוה וכדומה הוי סעודת מצוה^{יז}.

ד. מאכלי גבינה

יש אומרים שיש לאכל גבינה בחנוכה, לפי שהנס נעשה בזה^{יח}, שיהודית בתו של יוחנן כהן גדול האכילה את ראש הצוררים גבינה וכשצמא שתה יין והשתפר, חתכה ראשו והביאה אותו לירושלים, וכראות שר צבאם פי אבד מלכם ברחו האויבים^{יט}.

טו. סעיף ב

טז. מ"ב ס"ק ז

יז. מ"ב ס"ק ח

יח. מ"ב ס"ק ט

יט. רמ"א סעיף ב

כ. מ"ב ס"ק י וקיצור שו"ע סי' קלט סעיף ג

ה. הספד בחנכה

אסור להספיד בחנכה, אבל חכם בפניו (דהינו בשעת ההלוייה) – מתר להספידו^{כא}.

בערב חנכה מתר להספיד^{כב}, ויש פוסקים האוסרים^{כג}.

ביום שלאחר חנכה מתר להספיד לכלי עלמא^{כד}.

ו. תענית בחנכה

אסור להתענות בחנכה, ואפלו תענית יום שמתו בו אביו או אמו (יאר ציט - יום השנה)^{כה}.

אם עבר והתענה צריך להתענות יום נוסף לאחר חנכה כדי לכפר על התענית שהתענה בחנכה^{כו}.

תענית חלום מתר להתענות בחנכה כדי שיקרע גזר דינו, אך צריך להתענות יום לאחר חנכה כדי לכפר על התענית שהתענה בחנכה^{כז}.

ז. תענית לפני ואחרי חנכה

בערב חנכה דעת השלחן ערוך שמתר להתענות, ודעת הב"ח והפרי חדש שאסור^{כח}.

כא. שו"ע סעיף ג

כב. מ"ב סימן תרפו ס"ק א

כג. מ"ב ס"ק יב

כד. מ"ב סימן תרפו ס"ק א

כה. רמ"א סעיף ג

כו. מ"ב ס"ק יא

כז. רמ"א, שו"ע סימן רפח סעיף ד סימן תקסח סעיף ה

כח. שו"ע סימן תרפו ומ"ב שם ס"ק א

יש הנוהגים להתענות בערב חנכה במקום תענית ערב ראש חודש טבת שחל בחנכה שאסור להתענות בו, ומי שנוהג כן לא ישנה ממנהגו ויתענה, אך מי שאין לו מנהג לא יתענה, וכל שכן שאסור לקבץ ביום זה תענית צבור^{כט}.

ביום שלאחר חנכה מתר להתענות, אך אין לקבץ בו תענית צבור^ל.

ח. אבלות ואנינות בחנכה

אבלים נוהגים בחנכה מנהגי אבלות, ואפלו דברים שבפרהסיא כגון ישיבה על הקרקע.

מי שמת לו אחד משבעה קרובים, כל יום המיתה (עד הקבורה) נקרא אוגן ופטור מכל המצוות ואף ממצות גר חנכה, אבל ידליק בלא ברכה כדי לפרסם הנס. ואם יש לו אשה תדליק אשתו, ונחלקו הפוסקים אם יענה אמן או לא^{לא}.

ט. תפלת האבל בחנכה

אבל בתוך י"ב חודש על אביו ואמו ובתוך ל' יום על שאר קרובים, יכול להתפלל בחנכה לפני העמוד כשליח צבור בתפלות מנחה ומעריב, אבל לא בשחרית, שיש בה הל' לב [שהלל צריך לאמרו בשמחה].

כט. מ"ב סי' תרפו ס"ק א

ל. מ"ב שם

לא. מ"ב ס"ק יב

לב. מ"ב סימן תרפג ס"ק א וסימן תרעא ס"ק מד, ועיי' בסימן תקפא ס"ק ז' שביום שאומרים הלל יכול אבל להתפלל שחרית אם אחר יאמר הלל, ובסימן קלב בביאוה"ל קונטרס מאמר קדישין הביא שהאבל אין מתפלל לפני העמוד בימים שאין אומרים למנצח ואא"א ומשמע שאף מנחה ומעריב לא יתפלל

פָּרָק ב

סֵדֵר הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה

סימן תרעא

א. להזהר בנר חנוכה

צָרִיף לְהַקְפִּיד מְאֹד בְּמִצְוֹת נֵר חֲנֻכָּה^{לג}. וְאָמְרוּ חַז"ל כִּי כָּל הַזְהִיר בְּנֵר חֲנֻכָּה זֹכָה לְבָנִים תְּלֵמִידֵי חֲכָמִים, שְׁנֵאמַר "כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר", שֶׁעַל יְדֵי נֵר שֶׁל מִצְוָה דִּהְיָנוּ שָׁבֵת וְחֲנֻכָּה, זֹכָה לְאֹר תוֹרָה, שְׂיֵהִיו בְּנָיו תְּלֵמִידֵי חֲכָמִים^{לד}.

מִי שְׂאִין לוֹ כֶּסֶף לְקַנּוֹת נֵר חֲנֻכָּה, מְחַיְבִים גְּבָאֵי צְדָקָה לְתַת לוֹ מַעוֹת עֲבוּר זֶה, אֲבָל אֵין מְחַיְבִים יוֹתֵר מִנֵּר אֶחָד לְכָל לַיְלָה, שְׂזֵהוּ הַחַיּוֹב מֵעַקֵּר הַדִּין^{לה}, וְכַמְבָּאֵר לְהֵלֵן בְּסַעֲיָ ד'.

אִם גְּבָאֵי הַצְּדָקָה לֹא נִתְּנוּ לוֹ גֵּרוֹת חֲנֻכָּה, מְחַיְבִים הָעֲנִי מִשׁוּם חוֹבַת פְּרוֹסוּמֵי נְפֶא לְשָׂאֵל עַל הַפְּתָחִים אוֹ לְמַכֵּר כְּסוּתוֹ אוֹ לְהַשְׁפִּיר עֲצָמוֹ לְעַבּוּדָה, בְּשִׁבִיל שְׂיֵהִיָּה לוֹ מָמוֹן לְקַנּוֹת נֵר אֶחָד לְכָל לַיְלָה^{לו}.

לג. סעיף א

לד. מ"ב ס"ק א

לה. ביאור הלכה ד"ה ואפילו עני

לו. סעיף א ובמ"ב ס"ק ב ג

ב. כִּמָּה גֵרוֹת מִדְּלִיקִים בְּכָל בַּיִת

מְבֹאֵר בַּגְּמָרָא לִי שְׂיֵשׁ שְׁלֹשׁ דְּרָגוֹת בְּקִיּוֹם מִצּוֹת גֵּר חֲנֻכָּה:
 ❀ עֵקֶר הַדִּין: הַמִּצְוָה הִיא גֵּר אִישׁ וּבֵיתוֹ, דְּהֵינּוּ שְׁכָל בְּעַל
 בַּיִת מִדְּלִיק גֵּר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה, וְכָל בְּנֵי הַבַּיִת יוֹצְאִים יְדֵי
 חוּבָה בְּהַדְּלָקָה זו.

וּבְנֵי הַבַּיִת הֵינּוּ אֶפְלוּ בְּנֵיו הַגְּדוֹלִים וּמְשֻׁרְתֵי הַסְּמוּכִים עַל
 שְׁלֻחָנוּ בְּקִבְעוֹת^{לח}.

❀ הַמְּהַדְרִין: גֵּר אֶחָד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת^{לט}.

❀ הַמְּהַדְרִין מִן הַמְּהַדְרִין: הַמְּהַדְרִים יוֹתֵר, מִדְּלִיקִים יוֹתֵר מִגֵּר
 אֶחָד בְּכָל לַיְלָה, וְנִחְלְקוּ בַּיִת שְׂמַאי וּבֵית הֵלֵל בְּמַגֵּן הַגְּרוֹת
 שְׂמִדְּלִיקִים הַמְּהַדְרִין מִן הַמְּהַדְרִין בְּכָל לַיְלָה.

וְנִפְסַק לְהַלְכָה כְּבֵית הֵלֵל שְׂמִדְּלִיק בְּכָל לַיְלָה כְּפִי מַגֵּן הַיָּמִים
 הַיוֹצְאִים, דְּהֵינּוּ שְׂבַלְיָה הָרֵאשׁוֹן מִדְּלִיק גֵּר אֶחָד, בְּלַיְלָה הַשְּׁנִי
 שְׁתֵּי גֵרוֹת, וְכֵן בְּשָׂר הַלֵּילוֹת עַד שְׂבַלְיָה הָאַחֲרוֹן יְדְלִיק
 שְׂמוֹנֵה גֵרוֹת.

ג. מִי מִבְּנֵי הַבַּיִת מִדְּלִיק

נִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים בְּדִין הַמְּהַדְרִין מִן הַמְּהַדְרִין, מִי מִדְּלִיק:
 דַּעַת הַשְּׁלֵחָן עָרוּף – וְכֵן נוֹהֲגִים הַסְּפָרְדִים – שְׂרָק בְּעַל
 הַבַּיִת מִדְּלִיק וּמוֹסִיף וְהוֹלֵךְ עַד שְׂמַגִּיעַ בַּיּוֹם הַשְּׂמִינִי לְשְׂמוֹנֵה
 גֵרוֹת^מ, וּשְׂאָר בְּנֵי הַבַּיִת (אֶפְלוּ בְּנֵיו הַגְּדוֹלִים וּמְשֻׁרְתֵי הַסְּמוּכִים

לז. שבת כא: והובא בביאור הלכה ד"ה בלילה

לח. מ"ב ס"ק ח

לט. ונחלקו הראשונים אם הכונה שבעה"ב מדליק גר עבור כל אחד מבני הבית או שכל
 אחד מבני הבית מדליק גר אחד לכל לילה

מ. סעיף א

על שלחנו בקביעות הנחשבים מבני ביתו) נגררים אחר בעל הבית^{מא}.

והטעם, משום שאם בעל הבית לבדו מוסיף ומדליק גר בכל לילה ולילה נפר תוספת הנרות, אך אם כל אחד מבני הבית מדליק, אין תוספת הנרות ביום השני נפרת, שהרי יתכן שתוספת הנרות היא של אחרים מבני הבית, ולא יהיה נפר ההדור^{מב}.

דעת הרמ"א – וכן נוהגים האשכנזים – שכל אחד מבני הבית מוסיף ומדליק בכל יום עד שמגיע כל אחד מבני הבית ביום השמיני לשמונה נרות. חוץ מאשתו, שאינה מדליקה לעצמה, כיון שאשתו כגופו^{מג}. ואף הנערות אינן מדליקות לעצמן כיון שהנשים היו טפלות לאנשים בנס^{מד}.

לדעה זו צריך לזהר שכל אחד מבני הבית יניח את הנרות במקום אחר, כדי שיהא נפר כמה נרות מדליק כל אחד מבני הבית^{מה}, ועיין לקמן סעיף ו'.

ד. מי שאין לו די כסף להדר במצוה פדינה

מי שאין לו די כסף להיות מהמהדרין או מהמהדרין מן המהדרין, ידליק כעקר הדין גר אחד בכל יום עבור כל בני הבית ויוצא בזה^{מו}.

מא. מ"ב ס"ק ח

מב. ביאור הלכה ד"ה לא ידליקו

מג. מ"ב ס"ק ט

מד. מ"ב סימן תרעה ס"ק ט ועי' בעולת שמואל סימן קה באורך דבריו

מה. סעיף ב

מו. מ"ב ס"ק ד

מי שיש לו תשעה נרות, ידליק בכל לילה נר אחד, ובלילה השני ידליק שתי נרות^{מז}.

מי שיש לו עשרה נרות, ידליק בכל לילה נר אחד, ובלילה השני ידליק שתי נרות, אבל בלילה השלישי לא ידליק שתי נרות אלא רק נר אחד^{מח}.

מי שאין לו מספיק שמן לכל הנרות שידלקו בשעור, יתן באחד הנרות שמן בשעור, והשאר יחלק בין כלם, כיון שאם יתן לכלם בשעור שוה לא יצא אפלו את עקר הדין, שהרי לא יהיה שם אפלו נר אחד שבו שמן בשעור^{מט}.

אם יש לו שמן בצמצום לשמונת הלילות במהדרין מן המהדרין, ולחברו אין שמן כלל, הדין תלוי: אם חברו הוא מבני ביתו, ידליק הוא בשמן במהדרין מן המהדרין וחברו לא ידליק כלל שהרי מעקר הדין הוא יוצא בהדלקת בעל הבית. אך אם אין חברו מבני ביתו, מוטב שיתן לחברו חלק מהשמן ושניהם ידליקו רק כפי עקר הדין, נר אחד לכל לילה, וכך יצאו שניהם ידיו חובה^ה.

ה. אין לו מספיק כסף לשמן זית

אם השמן ביקר ואין יכול להדליק בשמן זית במהדרין מן המהדרין שמוסיף והולך בכל לילה, עדיף שידליק בנרות שעוה

מז. מ"ב ס"ק ה

מח. שם, ועי' בחיי אדם כלל קנד סעיף כה שהטעם כיון שאם ידליק ב' נרות לא יקיים לא עיקר הדין ולא מהדרין.

מט. מ"ב ס"ק ו

נ. שם

ויקיים המצוה במהדרין מן המהדרין, משידליק בשמן זית ויקיים
רק את עקר הדין^א.

וכל זה בשאר הלילות, אבל בלילה הראשון, שבו בלאו הכי
מדליקים רק נר אחד, יש להדליק בשמן זית אף שהוא ביקור,
ואף שעל ידי זה לא יוכל לנהג בשאר הימים במהדרין מן
המהדרין. שכן, חביבה מצוה בשעטה, ואין דוחים מצוה
בשעטה כדי לקיים מצוה מן המבחר בזמן אחר^ב.

ו. נר שיש לו ב' פיות

נר (הכלי שמחזיק את השמן) שיש לו שתי פיות (פתחים
לפתילות), אף על פי שהפתילות מחברות בתוך הכוס, אם
נפר מבחוץ שהם כשתי פתילות הרי זה נחשב כשתי נרות^ג.

ומועיל לשתי נרות אף לשני בני אדם המדליקין, כגון שני בני
אדם הנוהגים במהדרין (שכל אחד מבני הבית מדליק נר אחד)
יכולים להשתמש בנר זה לשני בני אדם^ד.

אף פתב המגן אברהם שלפי מה שהכריע הרמ"א לעיל (סעיף
ג'), שהמהדרין מן המהדרין נוהגים שכל אחד מבני הבית
מדליק ומניח את נרותיו במקום מיוחד, אין יכולים שני בני
אדם להדליק בזה, אלא אדם אחד^ה.

נא. מ"ב ס"ק ז

נב. שעה"צ ס"ק ח

נג. סעיף ד ועיי' ס"ק יא

נד. שעה"צ ס"ק יז

נה. מ"ב ס"ק יד

אָמַנָם בְּלִילָה הָרֵאשׁוֹן אַף שָׁאִין שִׁיךְ בּוֹ הַטַּעַם שְׂיָבֹאוּ לְטַעוֹת
וַיַּחֲשָׁבוּ שֶׁהַנְּרוֹת הַנוֹסְפִים הֵם שֶׁל אָדָם אֶחָד, שֶׁהָרִי מְדַלֵּיקִין
רַק גַּר אֶחָד, וַדַּעַת הַמַּגֵּן אֲבָרְהָם שֶׁלֹּא יִדְלִיקוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם,
דִּלֹּא פְלוּג רַבָּנָן, וַדַּעַת הָאֱלֹהִים רַבָּה שְׂאֵפְשֶׁר לְהַדְלִיק, וְהַהֲכָרְעָה
שְׂבַמְקוּם הַדְּחַק אֶפְשֶׁר לְהַקְלִי.".

ז. גַּר שְׂיֵשׁ לוֹ ח' פִּיּוֹת

מְנוּרָה שְׂיֵשׁ לָהּ שְׂמוֹנֶה פִּיּוֹת, שְׂנֹפֵר הַהֶבְדֵּל בֵּין הַנְּרוֹת, מִתָּר
אַף לְדַעַת הַרַמְ"א לְהַדְלִיק בָּהּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם זֶה בְּקֶצֶה זֶה וְזֶה
בְּקֶצֶה זֶה (בְּשִׁלְשֵׁת הַלֵּילוֹת הָרֵאשׁוֹנִים), כִּיּוֹן שְׂנֹפֵר שֶׁהַדְּלִיקוּ
אֶת הַנְּרוֹת שְׁנֵי אֲנָשִׁים, שֶׁהָרִי אִם הָיָה מְדַלֵּיק בְּזֶה אָדָם אֶחָד
הָיָה מְדַלֵּיק לְפִי הַסֵּדֶר גַּר אֶחָד סְמוּךְ לַחֲבֵרוֹ".

ח. שֶׁלֹּא לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת בְּמְדוּרָה

תִּקְנוּ חַז"ל לְהַדְלִיק גִּירוֹת חֲנֻכָּה זְכוּרִין לְנֶס שֶׁהָיָה בְּמַקְדָּשׁ, וְלִכְן
אִין לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת בְּאֶפֶן שֶׁיִּרְאֶה בְּמְדוּרָה^נ, וַיֵּשׁ כַּמָּה דִּינָיִם
הַיּוֹצְאִים מִזֶּה כְּדִלְהֵלֶן:

❖ מְלֵא קְעָרָה שְׂמֵן וְהַכְּנִים בָּהּ פְּתִילוֹת, אִם כֶּפֶה כְּלִי עַל כָּל
פְּתִילָה וּפְתִילָה מוֹעִילָה כָּל פְּתִילָה לְגַר אֶחָד, אֲבָל אִם לֹא כֶּפֶה
כְּלִי לֹא יֵצֵא כָּלֵל דְּהוּי בְּמְדוּרָה מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁלֵהָבוֹת מִתְּחַבְּרוֹת^ט.

נו. שעה"צ ס"ק טז

נז. מ"ב ס"ק יב

נח. עפ"י הלבוש סעיף ד

נט. סעיף ד

הַדְּלִיק וְאַחַר כֶּף כֶּפֶה כְּלִי לֹא יֵצֵא, דְּהַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה
כַּמְבָּאָר לְקַמְן פֶּרֶק י', וְלִכְּן אִם לֹא הָיָה רְאוּי בְּשַׁעַת הַהַדְּלָקָה
לְהַדְּלִיק בְּאַפֵּן זֶה, אִי אֶפְשָׁר לְתַקְּנוּ אַחַר כֶּף וְצָרִיף לְכַבּוֹתוֹ
לְכִסּוֹת בְּכִלֵי וְלְהַדְּלִיק שׁוּב.^{ס.}

❧ יֵשׁ לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא לְהַדְּלִיק אֶת הַנְּרוֹת בְּעֵגוּל כִּיּוֹן שְׁנִירָא
כַּמְדוּרָה^{סא}, וְגַם אֵין כְּדַאי לְהַדְּלִיק בְּשׁוּרָה שְׂאִינָה שְׁוָה - אֶחָד
נִכְּנֵס וְאֶחָד יוֹצֵא - כְּדִי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּעֵגוּל^{סב}.
בְּפִמּוֹטוֹת הָעֲשׂוּיִים קְנִים קְנִים וְיֵשׁ בָּהֶם רֵיחַ אֶצְבַּע בִּינְיָהִם
וְכֹל קְנָה מְבַדֵּל מִחֲבֵרוֹ מִתָּר לְהַדְּלִיק אֶפְלוֹ בְּעֵגוּל^{סג}, וּמִכָּל
מָקוֹם אֵינוֹ מְהַדֵּר כָּל כֶּף^{סד}.

❧ יֵשׁ לְהַזְהֵר כְּשֶׁמְדִלִיק בְּנְרוֹת שְׁעוּה שֶׁלֹּא יִדְבְּקֵם יַחְדָּו מִפְּנֵי
שְׁנִירָא כַּמְדוּרָה^{סה}, אֲבָל בְּנֵר שֶׁל שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב מִצְוָה לַעֲשׂוֹתָם
כְּרוֹכִים זָכַר לְזִכּוֹר וְשִׁמּוֹר^{סו} וְלְהַדְּלִיקָם.
וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיף לְהַזְהֵר אֶפְלוֹ בְּנְרוֹת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שֶׁלֹּא
לְקַרֵּב הַנְּרוֹת לְאַחַר שֶׁהַדְּלִיקָם וְלִדְבָקָם יַחְדָּו מִשּׁוּם שֶׁעַל יְדֵי
זֶה מִתְחַמְּמִים וְנוֹפְלִים וְאֵינוֹ מְקַיֵּם הַמִּצְוָה^{סז}.

ס. מ"ב ס"ק יג

סא. רמ"א סעיף ד

סב. מ"ב ס"ק טו

סג. רמ"א סעיף ד

סד. ביאווה"ל ד"ה ומותר

סה. רמ"א סעיף ד

סו. סימן רסג ומ"ב ס"ק ה

סז. ביאווה"ל ד"ה אפילו

פָּרָק ג

מְקוֹם הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה

סימן תרעא

א. מְקוֹם הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת

נֵר חֲנֻכָּה מְנִיחוּ מִחוּץ לְפֶתַח הַבַּיִת הַפּוֹנֶה לְרֵשׁוֹת הָרַבִּים מְשׁוּם שְׁעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ פְּרָסוּם הַנִּס^{סח}, וְאִם יֵשׁ חֲצָר לְפָנֵי הַבַּיִת וְאִין הַבַּיִת פְּתוּחַ לְרֵשׁוֹת הָרַבִּים, מְנִיחוּ בְּפֶתַח הַחֲצָר הַפּוֹנֶה לְרֵשׁוֹת הָרַבִּים^{סט}, וְלֹא בְּפֶתַח הַבַּיִת הַפּוֹנֶה לְחֲצָר^ע.

מְצוּהָ לְהַנִּיחַ הַנֵּרוֹת בְּטַפַּח הַסְּמוּךְ לְפֶתַח^{עא}, כִּינּוֹן שְׂאֵם יִרְחִיקוּם יוֹתֵר מִטַּפַּח, אִינוּ נִכְרָ שְׁבַעַל הַבַּיִת הַנִּיחָם שָׁם^{עב}.

יִנִּיחָם מְצַד שְׂמֹאל שֶׁל הַפֶּתַח כְּדֵי שֶׁתְּהֵא מְזוּנָה מִיְמִין וְנֵר חֲנֻכָּה מְשְׂמֹאל וִיְהֵא מְסוּבָב בְּמְצוּוֹת^{עג}.

כְּדֵי עֵבֵד אִם הַנִּיחָם בְּיְמִין הַפֶּתַח יֵצֵא^{עד}.

אִם מְנִיחַ אֶת הַנֵּרוֹת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח, יִנִּיחָם בְּצַד שְׂמֹאל שֶׁל הַפֶּתַח^{עה}, וּמְשַׁמְעוֹת הַשְּׁלֶחֶן עָרוּךְ שְׂיִכּוֹל לְהַנִּיחָם מְאֻמְצַע הַפֶּתַח

סח. מ"ב ס"ק כא

סט. סעיף ה

ע. ביאור הלכה ד"ה פתח החצר

עא. סעיף ז

עב. מ"ב ס"ק לא

עג. מ"ב ס"ק לג

עד. שם

עה. סעיף ז

לְצַד שְׂמַאל בְּכָל מְקוֹם, וְדַעַת הַט"ז שְׁיִנְיָחָם בְּקִצָּה הַשְּׂמַאלִי
סָמוּךְ לְכַתְּלָע"י.

אם אין מזוזה בפתח יניח הנרות בצד ימין של הפתח^{טז}, וְהַטְעָם:
1. וְדָבָר דְּבַר מְצוּהָ יָמִין עָדִיף.

2. שְׂיִישׁ בְּזֶה יוֹתֵר פְּרָסוּם הַנֵּס, כִּיּוֹן שְׁכַשְׁנִכְנָסִים לְבֵית מְצוּי
שְׁפוּנִים לְיָמִין וְרוֹאִים אֶת הַנֵּרוֹת יוֹתֵר^{טז}.

ב. אינו יכול להדליק בפתח

הַדָּר בְּעֲלִיָּה שְׂאִין לוֹ פֶּתַח פְּתוּחַ לְרִשׁוֹת הָרַבִּים אֲלָא נְכַנְסִים
דְּרַף הַבַּיִת, מְדָלִיק בְּחִלּוֹן הַפּוּנָה לְרִשׁוֹת הָרַבִּים.

ג. בשעת הספנה

בְּשַׁעַת הַסְּפָנָה, שְׂאִין יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּאֶפֶן שְׂיִרְאוּ אֶת הַנֵּרוֹת
בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, מְנִיחָם עַל שְׁלִחְנוֹ^{טז}.

ד. מקום ההדלקה כשמדליקים בתוך הבית

בְּזִמְן שְׂמֵדִלְקִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת (כְּגוֹן בְּשַׁעַת הַסְּפָנָה), שְׂאִין הַהֵפֵךְ
לְבָנֵי רִשׁוֹת הָרַבִּים אֲלָא לְבָנֵי הַבַּיִת, מַעֲקָר הַדִּין אֵין צָרִיף
לְהַדְלִיק סָמוּךְ לַפֶּתַח^{טז}, וּמִכָּל מְקוֹם הַמְּנַהֵג לְהַדְלִיק בְּטַפַּח
הַסָּמוּךְ לַפֶּתַח מִבְּפָנִים (בְּשְׂמַאל) כְּדִי שְׂיִהֵא מְסוּבָב בְּמַצּוֹת^{טז}.

עו. מ"ב ס"ק לו

עז. סעיף ז

עח. מ"ב ס"ק לד

עט. סעיף ה

פו. רמ"א סעיף ז

פא. מ"ב ס"ק לז

אם יש בביתו כפה מבני הבית שמדליקים (כשיטת הרמ"א במהדרין מן המהדרין לעיל פרק ב' סעיף ג'), עדיף שכל אחד ידליק גרותיו במקום אחר כדי שיהא נפר כפה מדליקין, ולא ידליקו כלם במקום אחד סמוך לפתח^{פב}.

ומכל מקום לא ידליק במקום הקבוע שמדליק הנרות בכל השנה, כיון שאז לא יהא כלל הכר, וגם באפן שההכר הוא לבני הבית צריך קצת הכר שהוא לנר חנכה ולא לאורה.

ואם יכול להדליק בתוך הבית ויראו הנרות מחוץ לבית דרך החלון באפן שלא יהא חשש סכנה, ידליק שם וזה עדיף מלהדליק סמוך לפתח^{פב}.

ה. גבה הנרות

כשמניח את הנרות סמוך לפתח יניחם למעלה משלושה טפחים מהקרקע^{פג}, משום דלמטה משלושה טפחים כאלו הניחם על הקרקע ממש, ואין נפר שבעל הבית הוא שהניחם^{פד}.

ומצוה לכתחלה שיניח הנרות למטה מעשרה טפחים^{פה}, שבזה יש יותר פרסום הגם שהם למצוה, שהרי אלו היה מניחם לאור לא היה מניחם למטה כל כך^{פז}. אמנם גם אם הניחם למעלה מעשרה טפחים או למטה משלושה טפחים יצא^{פח}.

פב. רמ"א סעיף ז

פג. מ"ב ס"ק לח ועי' שעה"צ ס"ק מב

פד. סעיף ו

פה. מ"ב ס"ק כו

פו. סעיף ו

פז. מ"ב ס"ק כז

פח. סעיף ו ומ"ב ס"ק כו

כְּשֶׁמְדַלֵּיק בְּתוֹךְ הַבַּיִת, לְדַעַת הַמְרֻדְכֵי אֵין לְהַקְפִּיד שְׁהִנְרוֹת יִהְיוּ לְמִטָּה מִי טְפָחִים, אָבֵל מְדַבְּרֵי הַטּוֹר מְשַׁמְעֵי שְׂאֵף בְּתוֹךְ הַבַּיִת יְדַלִּיק בְּגִבָּה בֵּין שְׁלוֹשָׁה לְעֶשְׂרֵה טְפָחִים, וְהַכְרַעַת הַמְשָׁנָה בְּרוּרָה לְהַחְמִיר כְּהַטּוֹר שְׂאֵף בְּתוֹךְ הַבַּיִת יִנִּיחֵם בֵּין שְׁלוֹשָׁה לְעֶשְׂרֵה טְפָחִים^ט.

ו. גְּבֵה הַנְּרוֹת כְּשֶׁדָּר בְּעֵלְיָה

אם דָּר בְּעֵלְיָה, שְׂכָבֵר נִתְבָּאֵר לְעֵיל (סְעִיף ב') שְׂמְדַלֵּיק בְּחִלּוֹן הַפּוֹנֶה לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, אִם יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּחִלּוֹן שֶׁהוּא פְּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים מִקְרָקְעִית הָעֵלְיָה יְדַלִּיק שָׁם, וְאִם אֵין לוֹ חִלּוֹן הַפּוֹנֶה לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים שֶׁהוּא פְּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים יְדַלִּיק בְּחִלּוֹן אֲפֵלוֹ לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים (וְזֶה עֲדִיף מִלְּהַדְלִיק בְּפֶתַח הַבַּיִת בְּפְחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים וְלֹא יִרְאוּהוּ בְּנֵי רִשּׁוֹת הָרִבִּים^ז).

ז. לְמַעְלָה מִכ' אִמָּה

בֵּין אִם מְדַלִּיק בְּפָנִים וּבֵין אִם מְדַלִּיק בְּחוּץ אֵין לְהַנִּיחַ הַנְּרוֹת לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אִמָּה מִהַקְרָקַע, מִשּׁוּם דֵּלֵא שְׁלֵטָא בֵּיה עֵינָא, וְאִם הִדְלִיק שָׁם לֹא יֵצֵא^צ, וְצָרִיךְ לְכַבּוֹתָם וּלְהַדְלִיק לְמִטָּה מֵעֶשְׂרִים אִמָּה וּלְבָרֵךְ שׁוֹב. וְלֹא יוֹעִיל רַק לְהוֹרִידָם לְמִטָּה מֵעֶשְׂרִים אִמָּה, כִּיּוֹן שֶׁהִדְלָקָה עוֹשֶׂה מְצוּהָ הָרִי לֹא קָיָם כָּלֵל הַמְצוּהָ לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אִמָּה^{צב}.

ט. מ"ב ס"ק כז

צ. שם, ועי' שעה"צ ס"ק ל

צא. סעיף ו ומ"ב ס"ק כח

צב. רמ"א סעיף ו ומ"ב כט

הַדְּלִיק לְמִטָּה מֵעֲשָׂרִים אֲמָה וְהַעֲבִירָם לְמָקוֹם אַחֵר שְׁגָם הוּא לְמִטָּה מֵעֲשָׂרִים אֲמָה יָצָא, כִּיּוֹן שְׁשָׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת כְּשָׂרִים^{צג} (וְעֵינֵן לְקַמֵּן פֶּרֶק י' סְעִיף ט' בְּדִין אִם מִתָּר לְהַחְזִיק הַנִּירוֹת כְּשֵׁהֶם דּוֹלְקִים).

כָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים, שְׁבַנְרוֹת אֲרָכִים אֵף אִם הֵם מִתְחִילִים לְמִטָּה מֵעֲשָׂרִים אֲמָה, אִם הִלְהֵבָה הִיא לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרִים אֲמָה פְּסוּל^{צד}.

ח. הַדְּלָקָה מִפְּנֵי הַחֲשָׁד

חָצַר אוֹ בַּיִת שֵׁשׁ לָהֶם שְׁנֵי פִתְחִים מִשְׁנֵי צְדָדִים, צָרִיף לְהַדְּלִיק בְּשָׁנֵיהֶם, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד שֶׁיִּרְאוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁאֵינּוּ מְדֻלִּיק גִּירוֹת בְּפֶתַח וְהֵם יוֹדְעִים שֵׁשׁ לוֹ פֶּתַח אַחֵר, וְאִזּוֹ יֵאמְרוּ כְּשֵׁם שֶׁלֹּא הַדְּלִיק בְּפֶתַח אֶחָד כִּנְרָאָה לֹא הַדְּלִיק אֵף בְּפֶתַח הַשְּׁנַיִם^{צה}.

וּמִבְּרִיף רַק כְּשֶׁמְדֻלִּיק בְּפֶתַח אֶחָד, וּבְפֶתַח הַשְּׁנַיִם יְדֻלִּיק בְּלֹא בְרָכָה^{צו}, וְיֵשׁ יְדַעוֹת הַסּוֹבְרוֹת שֶׁאִם לֹא בְּרִיף כְּשֶׁהַדְּלִיק בְּפֶתַח הָרֵאשׁוֹן יְכוּל לְבָרִיף כְּשֶׁמְדֻלִּיק בְּפֶתַח הַשְּׁנַיִם^{צז}.

ט. ב' פִּתְחִים מְרוּחַ אַחַת

אִם שְׁנֵי פִתְחֵי הַחֲצֵר אוֹ הַבַּיִת הֵם מְרוּחַ אַחַת (צד אֶחָד) מִסְּפִיק לְהַדְּלִיק בְּפֶתַח אֶחָד, כִּיּוֹן שְׁבַנְי הָעִיר יוֹדְעִים שֶׁשְׁנֵי הַפִּתְחִים

צג. מ"ב ס"ק ל

צד. שעה"צ ס"ק לג

צה. סעיף ח ומ"ב ס"ק נא

צו. רמ"א שם

צז. שערי תשובה ס"ק יד

שִׁיכִים לְאָדָם אֶחָד, וְרוֹאִים שֶׁהַדְּלִיק כָּבֵד בְּפֶתַח אֶחָד^ז, וְאֵין צָרִיף לְחֹשֶׁשׁ שֶׁיָּבֹאוּ אֲנָשִׁים מֵעִיר אַחֶרֶת שְׂאִינָם מִפְּרִים אֶת בַּעַל הַבַּיִת וַיִּחְשְׁבוּ שֶׁהַבַּיִת הוּא שֶׁל שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם וְאֶחָד מֵהֶם לֹא הַדְּלִיק, כִּיּוֹן שֶׁבְּלִילָה אֵין מְצוּיִין אֲנָשִׁים זָרִים בְּרַחוּבוֹת^ט.

י. ב' בָּתִּים הַמְּחַכְּרִים

אָדָם הַדֵּר בְּשְׁנֵי בָתִּים הַמְּחַכְּרִים אוֹ שֶׁדֵּר בְּבַיִת אֶחָד הַמְּחַלֵּק לְשְׁתֵּי דִירוֹת, אִף אִם שְׁנֵי פֶתְחֵי הַבַּיִת הֵם מְרוּחַ אַחַת, צָרִיף לְהַדְּלִיק בְּשְׁנֵי הַפֶּתְחִים, כִּיּוֹן שֶׁאֲנָשֵׁי הָעִיר הַיּוֹדְעִים שֶׁהֵם שְׁנֵי בָתִּים יִתְכַּן שְׂאִינָם יוֹדְעִים שֶׁדֵּר אָדָם אֶחָד בְּשְׁנֵי הַבָּתִּים. וְאִם יִדְלִיק גֵּרוֹת רַק בְּפֶתַח אֶחָד, יָבֹאוּ לְחַשֵּׁד שֶׁבְּפֶתַח הַשְּׁנַי דֵּר אָדָם אַחֵר שֶׁלֹּא הַדְּלִיק.

וַיֵּשׁ הַמְּקַלֵּין לְהַדְּלִיק בְּפֶתַח אֶחָד, אִם שְׁתֵּי הַדִּירוֹת שְׂשִׁיכוֹת לְאָדָם אֶחָד וְאָדָם אֶחָד דֵּר בָּהֶן (כִּיּוֹן שֶׁבְּנֵי הָעִיר יוֹדְעִים שְׂשִׁיכוֹת לְאָדָם אֶחָד אֵין חֲשָׁד)^פ.

יא. הַדְּלָקָה מִפְּנֵי הַחֲשָׁד בְּזִמְן שְׂמִדְלִיקִין בְּפָנִים

בְּזִמְן שְׂמִדְלִיקִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת בְּאֶפֶן שְׂאִין הֶכֶר כָּלֵל לְבְנֵי רֵשוֹת הָרַבִּים, אֵין צָרִיף לְהַדְּלִיק בְּמָקוֹם נוֹסֵף מִפְּנֵי הַחֲשָׁד, שֶׁהָרִי אֵין חוֹשְׁשִׁים לְחַשֵּׁד בְּנֵי רֵשוֹת הָרַבִּים וְאֵלוּ בְּנֵי הַבַּיִת יוֹדְעִים שֶׁהַדְּלִיק גֵּרוֹת בְּמָקוֹם אַחֵר^ק.

צח. סעיף ח ומ"ב ס"ק נב

צט. שעה"צ ס"ק נח

ק. מ"ב ס"ק נג

קא. מ"ב ס"ק נד

פָּרָק ד

הַדְּלָקָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת

סימן תרעא

א. הַדְּלָקָת גִּירוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת

נְהַגוּ לְהַדְּלִיק גִּירוֹת חֲנֻכָּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִשׁוּם שְׂיֵשׁ בְּזוֹה פְּרָסוּמֵי נֶסֶא לְאַנְשֵׁי בֵּית הַכְּנֶסֶת^{קב}.

וּמְבָרְכִים עַל הַהַדְּלָקָה בְּלִילָה הָרֵאשׁוֹן שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּהַדְּלָקָה זֶה חַיּוֹב מֵעַקֵּר הַדִּין, מִכָּל מְקוֹם מְצִינּוֹ שְׁמְבָרְכִים עַל דְּבָר שֶׁהוּא רַק מִצַּד מְנַהֵג, כְּגוֹן הַלֵּל בְּרֵאשׁ חֵדָשׁ.

הַמְדַּלִּיק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֵינוֹ יוֹצֵא יָדֵי חוֹבֵת הַדְּלָקָה וְלִכֵּן חוֹזֵר וּמְדַלִּיק בְּבֵיתוֹ וּמְבָרֵךְ שֵׁם "לְהַדְּלִיק" וְ"שֶׁעָשָׂה נְסִים", אֲבָל "שֶׁהִתְיַנּוּ" בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן מְבָרֵךְ רַק אִם מוֹצִיא בְּהַדְּלָקָה אֶת אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ^{קג}.

ב. מְקוֹם הַנְּחִת הַגִּירוֹת

נוֹהֲגִים בְּהַדְּלָקָת הַגִּירוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לַעֲשׂוֹת זְכוֹר לְמַנּוּרָה שֶׁהִיָּתָה בְּמִקְדָּשׁ, וְלִפִּי שֶׁהַמַּנּוּרָה הִיָּתָה בְּדָרוֹם לִכֵּן יִנִּיחֶם בְּכַתֵּל דָּרוֹם

קב. סעיף ז

קג. רמ"א סעיף ז ומ"ב ס"ק מה

או על שלחן העומד בצד דרום, ויסדרם ממזרח למערב (ויתחיל להדליק מצד ימין הסמוך לארון הקדש, ועיין לקמן פרק י"ג)^{קד}. ויש שסברו שגרות המנורה שבמקדש היו עומדין מצפון לדרום, ולכן גם בבית הכנסת יסדרום מצפון לדרום, ואין למחות ביד הנוהגים פן שיש להם על מה שישמכו^{קה}. בבית הכנסת מניחים את הנרות במקום גבוה כדי שיראו אותם ויהא פרסומי נסא^{קי}.

ג. זמן ההדלקה בבית הכנסת

בבית הכנסת מדליקים בין מנחה למעריב^{קז}, וגם הנוהגים להדליק בביתם לאחר מעריב, מכל מקום בבית הכנסת ידליקו לפני מעריב, והטעם: 1. שאז הצבור מקבץ בבית הכנסת, ויש פרסומי נסא. 2. שאין ראוי לעכב את הצבור לאחר מעריב, שצריכים למהר להדלקת הנרות בביתם^{קח}.

ד. זמן ההדלקה בערב שבת בבית הכנסת

בערב שבת, נוהגין להדליק בבית הכנסת קדם מנחה^{קט}. ובדרכי משה כתב, שהמנהג שגם בערב שבת מדליקין בין מנחה למעריב [לפני כניסת השבת], כיון שאז הצבור מכנסים ויש פרסומי נסא^ק.

קד. סעיף ז ומ"ב ס"ק מ מד

קה. מ"ב ס"ק מב

קו. מ"ב ס"ק כז

קז. רמ"א סעיף ז

קח. מ"ב ס"ק מו

קט. רמ"א סעיף ז

קי. מ"ב ס"ק מז

וְכַתֵּב הַמְשָׁנָה בְּרוּרָה דָּאֵם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁעַל יְדֵי שְׂיִמְתִּין הַמְדְּלִיק
עַד שְׂיִבֹאוּ הַצְּבוּר יָכוֹל לְהִתְאַחַר וַיִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, יְדְלִיק אֶף
בְּלֹא הַצְּבוּר, וַיָּכוֹל גַּם לְבָרֵךְ^{קיא}, שְׁגַם בְּזֶה יֵשׁ פְּרָסוּמֵי נֶסֶא פִּיּוֹן
שֶׁהַצְּבוּר יָבֹאוּ אַחַר כֶּף וַיִּרְאוּ אֶת הַנִּירוֹת דּוֹלְקִין^{קיב}.

ה. אם רוצים למהר להתפלל מנחה

אֶף שְׁלִכְתָּחֲלָה צָרִיף שְׁאוֹתוֹ אָדָם יְדְלִיק אֶת כָּל הַנִּירוֹת^{קיד}, הַנּוֹהֲגִים
לְהַדְלִיק בְּעָרֵב שַׁבָּת לְפָנֵי מְנַחָה, אִם רוֹצִים לְמַהֵר לְהִתְפַּלֵּל, יָכוֹל
שְׁלִיחַ הַצְּבוּר לְבָרֵךְ וּלְהַדְלִיק גַּר אֶחָד, וְאֶת שְׁאָר הַנִּירוֹת יְדְלִיק
הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ אֶחָד הַמְתַּפְּלִים^{קיד}, פִּיּוֹן שֶׁהַבְּרָכָה חָלָה עַל הַנֵּר
הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא עֶקֶר הַמְצֻוָה, וּשְׁאָר הַנִּירוֹת הֵם לְהַדוּר בְּעֵלְמָא^{קטו}.
גַּם בְּבֵית, אִם מְמַהֵר לְדַבֵּר נְחוּץ יָכוֹל בְּעַל הַבַּיִת לְבָרֵךְ וּלְהַדְלִיק
גַּר אֶחָד, וְאַחַר יִשְׁלִים אֶת הַדְּלָקָת שְׁאָר הַנִּירוֹת^{קטז}.

ו. אָבֵל

אָבֵל בְּתוֹף י"ב חֲדָשׁ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ וּבְתוֹף ל' יוֹם עַל שְׁאָר
קְרוֹבִים, לֹא יְדְלִיק הַנִּירוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּלִילָה הָרֵאשׁוֹן, פִּיּוֹן
שְׁמִבְרָכִים שֶׁחֲיָנוּ וְעַל יְדֵי בְּרָכָה זֹו נִכָּר שֶׁהוּא זְמַן שְׂמִחָה
לְצְבוּר, וְאִין רְאוּי לְאָבֵל לְהַרְבּוֹת בְּשְׂמִחָה בְּצְבוּר, אֶף בְּבֵית
יָכוֹל לְבָרֵךְ שֶׁחֲיָנוּ^{קטז}.

קיא. שם ועיין ביאור הלכה ד"ה ויש, שהביא שיטת המור וקציעה שאין מברך

קיב. שם

קיד. עפ"י מ"ב ס"ק מח

קיד. רמ"א סעיף ז

קטו. מ"ב ס"ק מט

קטז. שם

קיו. מ"ב ס"ק מד

פָּרָק ה

זְמַן הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה

סימן תרעב

א. זמן ההדלקה

נִתְבָּאֵר בְּגִמְרָא^{ק"ח} כִּי זְמַן הַדְּלָקַת נְרוֹת חֲנֻכָּה הוּא מִשְׁתַּשְׁקַע חֲמָה, וְנִחְלְקוּ הָרֵאשׁוֹנִים אִם הַכּוֹנֵה לְתַחֲלַת הַשְּׁקִיעָה אוֹ לְסוֹף הַשְּׁקִיעָה שֶׁהוּא כָּרְבַע שָׁעָה אַחַר כֶּף בְּזְמַן צֵאת הַכּוֹכָבִים^{ק"ט}.

דַּעַת הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ שְׂמֵד לִיקִין בְּסוֹף הַשְּׁקִיעָה שֶׁהוּא בְּזְמַן צֵאת הַכּוֹכָבִים, שְׂאֵז מְצוּיִים עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים וַיֵּשׁ פְּרָסוּמֵי נְסָא, וַיֵּשׁ לְהַזְהֵר שְׁלֵא יִקְדִים (יֹתֵר מִחֲצֵי שָׁעָה^{ק"י}) וְלֹא יֵאָחַר מִזְמַן זֶה^{קכ"א}.

דַּעַת הַרְבֵּה רֵאשׁוֹנִים וְכֵן הַכְרַעַת הַגֵּר"א שְׂמֵד לִיקִין בְּתַחֲלַת הַשְּׁקִיעָה שֶׁהִיא כָּרְבַע שָׁעָה לְפָנֵי צֵאת הַכּוֹכָבִים^{קכ"ב}.

וּבְבִאֹר הַלְכָה הַבִּיא כְּמָה טְעָמִים לְכֶף שְׁעָדִיף שְׂיִדְלִיק בְּתַחֲלַת הַשְּׁקִיעָה:

1. דַּעַת הַרְבֵּה רֵאשׁוֹנִים שְׁלִכְתַּחֲלָה יְדְלִיק קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים

כְּהַכְרַעַת הַגֵּר"א.

ק"ח. שבת כא:

ק"ט. מ"ב ס"ק א וביאורה"ל ד"ה עם סוף שקיעתה

קכ. ביאורה"ל ד"ה ולא מקדימים

קכא. סעיף א

קכב. מ"ב ס"ק א

2. גם הראשונים הסוברים שמדליקין בצאת הכוכבים סוברים שאפשר להקדים עד כחצי שעה קדם לכן.

3. יש הסוברים בשיטת הרמב"ם שזמן ההדלקה הוא רק בתחלת שקיעת החמה עד חצי שעה ואי אפשר להדליק אחר כך, והרי צריך להמתין לאחר מעריב (שהוא בצאת הכוכבים) כמבאר לקמן סעיף ב', ועד שיסיים תפילת ערבית יפסיד הזמן^{קכג}.

ב. מעריב והדלקה - מה קודם

נחלקו האחרונים^{קכד} לגבי אותם הנוהגים להדליק בצאת הכוכבים, האם יקדימו להתפלל תפלת מעריב לפני ההדלקה או יקדימו את ההדלקה לתפלה.

והכריע המשנה ברורה, שהנוהג להתפלל מעריב מצאת הכוכבים (ואינו מקדים להתפלל לפני צאת הכוכבים^{קכה}), ידליק קדם זמן תפלת מעריב והינו קדם צאת הכוכבים, משום שאם ימתין לזמן מעריב מתחייב להתפלל מעריב קדם, והטעם: 1. שתפלת מעריב תדירה והדלקת הנרות אינה תדירה, ותדיר קודם, 2. שבמעריב יש מצות קריאת שמע שהיא דאורייתא והיא קודמת להדלקת נר חנכה שהיא דרבנן^{קכו}.

קכג. ביאור"ל ד"ה לא מאחרים

קכד. באר היטב ס"ק ב מגן אברהם ס"ק ז

קכה. כמבואר בסימן רלג ובסימן רלה במ"ב שם ס"ק ח

קכו. מ"ב ס"ק א

ומכל מקום גם הנוהגים להדליק אחר תפילת מעריב יקפידו להניח את השמן בנרות ולהכין הפתילות לפני מעריב, כדי שיהא מוכן להדליק הנרות מיד לאחר תפילת מעריב, שהרי אם יכין הנרות לאחר מעריב יש לחשוש שיעבר הזמן של חצי שעה מצאת הכוכבים ולא יקיים המצוה כתיקנה^{קכז}.

ג. להקדים את זמן ההדלקה

היודע שיהא טרוד ולא יוכל להדליק בזמן, יכול להקדים ולהדליק מפלג המנחה (שעה ורביע (זמניים) לפני צאת הכוכבים^{קכח}) ולברך.

וצריך להזהר להניח בנר שמן שידלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים^{קכט}, שאם לא ידלקו הנרות בליילה ליכא פרסומי נסא, ואם הניח בנר שמן רק כשעור של חצי שעה, יכפה הנר ויוסיף שמן וידליק, אך לא יברך^{קל}.

אם הדליק מפלג המנחה וכבו הנרות לאחר ההדלקה, יחזור וידליק ולא יברך כיון שבשעת הדחק אומרים שיצא בהדלקה מפלג המנחה^{קלא}.

אם אין לו מספיק שמן שידלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים ואינו יכול להדליק בזמן, ידליק מפלג המנחה ולא יברך^{קלב}.

קכז. מ"ב ס"ק א

קכח. מ"ב ס"ק ג ובסימן רסג ס"ק יט הביא המ"ב דעת הלבוש והגר"א דפלג המנחה הוא שעה ורביע לפני שקיעת החמה.

קכט. סעיף א

קל. מ"ב ס"ק ד

קלא. ביאורה"ל ד"ה ובלבד

קלב. ביאורה"ל ד"ה כזה

ד. עד מתי זמן ההדלקה

תקנת חז"ל היא, שהנרות ידלקו בזמן שבני רשות הרבים נמצאים ברחוב, והוא נקרא "עד זמן שתכלה רגל מן השוק", שהוא זמן של חצי שעה, משום שאז יש פרסומי נסא^{קלג}.

אם מניח בנר שמן יותר משעור של חצי שעה, אין בזה שום מצוה. אמנם בנרות שעוה יש הדור להדליק בנרות ארפים^{קלד} משום שהם נאים^{קלה}. ומכל מקום אין לעשותם גדולים מדיקלו^{קלז}. אם אין לו שמן בשעור שידלק חצי שעה, ידליק בלא ברכה^{קלו}.

ה. אם לא הדליק בתחלת הזמן

אם לא הדליק בזמן יכול להדליק עד סוף זמן שתכלה רגל מן השוק^{קלח}, ומספיק לתן שמן בנר רק בכדי שידלק עד סוף הזמן של חצי שעה.

בזמן שמדליקין בתוך הבית, שההפר הוא לבני הבית, גם כשמדליק מאחר, יתן בנר שמן בשעור של חצי שעה^{קלט}.

ו. אם לא הדליק בזמן ועבר הזמן

אם לא הדליק עד לאחר זמן שפלתה רגל מן השוק, יכול להדליק כל הלילה עד עלות השחר^{קמ}.

קלג. סעיף ב

קלד. מ"ב ס"ק ו

קלה. מג"א ס"ק ג

קלו. מ"ב ס"ק ו

קלז. ביאור"ל ד"ה כזה

קלח. מ"ב ס"ק ה

קלט. מ"ב ס"ק ה

קמ. רמ"א סעיף ב ומ"ב ס"ק יא

וְלַעֲנִין הַבְּרָכָה: אִם יֵשׁ מִבְּנֵי בֵיתוֹ עָרִים יָכוֹל לְבָרֵךְ עַל הַהֲדָלָקָה, וְאִם הֵם יְשָׁנִים נִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים אִם יְבָרֵךְ אוֹ לֹא, וְלַהֲלָכָה סֵפֶק בְּרִכּוֹת לְהַקְלִי וְלִכְּזֹן יִדְלִיק בְּלֹא בְּרָכָה, וּמִן הַנִּכּוֹן שְׂיִקְיָן כַּמָּה מֵהֶם (וְסָגִי בְּב' אוֹ בְּג' קמ"א) כְּדֵי שְׂיִוְכַל לְהִדְלִיק בְּבְרָכָה קמ"ב.

אִם עָבַר הַלַּיְלָה וְלֹא הִדְלִיק אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִין, וּמִכָּל מְקוֹם בְּשָׂאֵר הַלַּיְלוֹת יִדְלִיק כְּמוֹ שְׂאֵר בְּנֵי אָדָם - בְּלַיְלָה הַשְּׁנִי ב' גֵּרוֹת, בְּלַיְלָה הַשְּׁלִישִׁי ג' גֵּרוֹת וְכוּ' קמ"ג.

ז. זְמַן הַהֲדָלָקָה בְּזִמְן שְׂמִדְלִיקִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת

יֵשׁ אוֹמְרִים, שְׁבִזְמַן שְׂמִדְלִיקִין בְּפָנִים, אֵין צָרִיךְ לְהַקְפִּיד לְהִדְלִיק לְפָנֵי שְׂתַכְלָה רְגֵל מִן הַשּׁוֹק, וְיָכוֹל לְהִדְלִיק גַּם לְאַחַר הַזְּמַן קמ"ד, כִּיּוֹן שְׂעָקַר הַהֶפֶר הוּא לְבָנֵי הַבַּיִת וְלֹא לְבָנֵי רְשׁוֹת הָרַבִּים קמ"ה.

אִךְ טוֹב לְזַהֵר לְהִדְלִיק בְּזִמְן, שְׂהָרִי מִדְלִיק בְּפֶתַח הַבַּיִת מִבְּפָנִים, וְאִזּוֹ יֵשׁ קֶצֶת הֶפֶר לְבָנֵי רְשׁוֹת הָרַבִּים כְּשִׁפּוֹתְחִים הַדֹּלֶת קמ"ו.

ח. גְּזֵדִמָּן לוֹ גֵּר נוֹסֵף לְאַחַר הַבְּרָכָה

הִדְלִיק בְּלַיְלָה הַשְּׁנִי גֵּר אֶחָד, וְאַחַר כֵּן גְּזֵדִמָּן לוֹ גֵּר נוֹסֵף, יִדְלִיקוּ וְלֹא יְבָרֵךְ עָלָיו, וְאַפְלוּ לֹא הִיָּתָה דַּעְתּוֹ כְּלָל בְּשַׁעַת

קמ"א. שעה"צ ס"ק יז

קמ"ב. מ"ב ס"ק יא ובשעה"צ שם, ושורש מח' הפוסקים בדברי השו"ע אי קאי רק בזמן שמדליקין בפנים או אף בזמן שמדליקין בחוץ

קמ"ג. סעיף ב ובמ"ב ס"ק יב

קמ"ד. רמ"א סעיף ב

קמ"ה. מ"ב ס"ק ט

קמ"ו. רמ"א וביאורו"ל ד"ה ומכל מקום, ובר"ן שבת דף ט כתב הטעם משום שזריזין מקדימין למצוות, וביוסף אומץ סימן תרעג כתב הטור כאן שמצאנו בהרבה תקנות שאף שבטל טעם הדין קיים.

הברכה על הנר שנודמן לו אחר כך, כיון שעקר הדין הוא נר אחד ושאר הנרות הם להדור, ואין מברכים על הדור בלבד^{קמז}.

ט. אסור עשיית מלאכה כשהגיע זמן ההדלקה

לפני ההדלקה אסור לאכול [פת כביצה] ולעשות מלאכות, מחצי שעה קדם זמן ההדלקה, ואם התחיל פוסק.

גם ללמד אסור מחצי שעה קדם ההדלקה, אף לשיטות שמדליקין בתחילת שקיעה (שיטת הגר"א לעיל סעיף א') אפשר להקל ללמד עד זמן ההדלקה, מפני שסומכים לענין זה על השיטות שזמן ההדלקה הוא בסוף השקיעה^{קמח}.

קמז. מ"ב ס"ק ו

קמח. מ"ב ס"ק י ושעה"צ ס"ק יד

פָּרָק ו

שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת הַפְּשָׁרִים לְגַר חֲנֻכָּה

סימן תרעג

א. הַשְּׁמָנִים וְהַפְּתִילוֹת הַפְּשָׁרִים לְהַדְלִיקָה

בְּהַדְלִיקַת גְּרוֹת שַׁבַּת גָּזְרוּ חז"ל לֹא לְהַדְלִיק בְּשִׁמְנֵי שְׂאֵינָם
נְמֻשְׁכִּים יָפָה אַחַר הַפְּתִילָה וְאֵינָם דּוֹלְקִים יָפָה, וְלֹא בַּפְּתִילוֹת
שְׂאֵין הָאֵשׁ נִתְּלִית בְּהֵן יָפָה, שְׂמָא לֹא יִדְלַק הַגֵּר כְּרְאוּי,
וְיָבוֹא לְהַטּוֹת אֶת הַגֵּר כְּדִי לְקַרֵּב הַשֶּׁמֶן לַפְּתִילָה וְיַעֲבֹר עַל
אֶסוּר מִבְּעִיר^{קמט}.

אף בְּגִירוֹת חֲנֻכָּה מִתָּר לְהַדְלִיק בְּכָל סוּגֵי הַשְּׁמָנִים וְהַפְּתִילוֹת,
וְאֵף בְּאֵלוֹ שְׂאֶסוּר לְהַדְלִיק בָּהֶם גְּרוֹת שַׁבַּת, מִכִּיּוֹן שֶׁהַדְלָקָה
עוֹשֶׂה מִצְוָה (כְּדִלְקָמֶן פָּרָק י') הֵרִי קַיִם הַמִּצְוָה בְּהַדְלָקָה, וְאֵף
אִם כָּבוּ הַגְּרוֹת אַחַר כֵּן כָּבַר קַיִם הַמִּצְוָה^{קפ}.

ב. שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת לְשַׁבַּת חֲנֻכָּה

שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת שְׂאֶסוּר לְהַדְלִיק בָּהֶם בְּשַׁבַּת וּמִתָּר לְהַדְלִיק
בָּהֶם גְּרוֹת חֲנֻכָּה, אִם רוּצָה לְהַדְלִיק בָּהֶם גְּרוֹת חֲנֻכָּה לְשַׁבַּת
חֲנֻכָּה, הַדִּין חָלוּק:

קמט. סי' רסד ובמ"ב שם סקא

קנ. סעיף א ומ"ב ס"ק א

אם מניח בנר שמן רק כדי מצותו, יכול להשתמש אף בשמנים ופתילות שאסורים לנרות שבת, שמכיון שאסור להשתמש באור נרות חנכה כדלקמן פרק ז' סעיף א', אין חשש שמא יטה את הנר, שאין לו תועלת מכף שדולק יפה.

אם מניח בנר שמן יותר מכדי מצותו, אסור להשתמש בשמנים ופתילות האסורים לנרות שבת, שמכיון שיש המתירים להשתמש באור הנר לאחר קיום המצוה כדלקמן פרק ז' סעיף ו', יש חשש שמא יטה את הנר^{קנ"א}.

ג. השמנים והפתילות המבחרים להדלקה – מבאר לקמן פרק ח' סעיף ו' שמתר להשתמש באורו, ואם כן יש חשש שמא יטה, ולכן אסור להדליק את השמש לשבת חנכה בשמנים ופתילות האסורים לנרות שבת^{קנ"ב}.

ג. השמנים והפתילות המבחרים להדלקה

מצוה מן המבחר להדליק בשמן זית, ואם אין לו שמן זית ישתמש בשמנים אחרים שאורן זך וצלול. אך כתב הרמ"א שהמנהג במקומו שאם אין שמן זית מדליקים בנרות שעוה שאורן צלול כמו שמן זית^{קנ"ג}.

והכריע המשנה ברורה שעדיף להדליק בשמן, דהנ"ס נעשה בשמן^{קנ"ד}.

קנ"א. שו"ע ורמ"א סעיף א ומ"ב ס"ק ה ו

קנ"ב. מ"ב ס"ק ג

קנ"ג. רמ"א סעיף א ותוספת הדברים עפ"י דרכי משה ס"ק א

קנ"ד. מ"ב ס"ק ד

מצוה מן המבחר להשתמש בפתילות העשויות מצמר גפן או מחוטי פשתן^{קנ"ה} שהם דולקים יפה^{קנ"ו}.

ד. פשמדליק פמה גרות

המהדרין מן המהדרין שמוסיפין והולכין כל יום במספר הגרות, צריך שיהא הגר הנוסף דומה לגר הראשון, ואין יכול להדליק גר אחד של שמן וגר אחד של שעוה.

אמנם הנוהגים פדעת הרמ"א שכל אחד מבני הבית מדליק גרות, יכול אדם אחד להדליק בשל שמן ואדם אחר בשל שעוה וכדומה^{קנ"ז}.

ה. שמנים שאסור להשתמש בהם לגר חנפה

☞ שמן או חלב שנתערב בהן חלב, ונאסרו באכילה ובהנאה ובכשול מדין בשר בחלב, אסור להדליק בהם גר חנפה. אם החלב נתבטל בששים מתר להדליק בזה גר חנפה, אבל אם לא נתבטל אסור לערב בו עוד חלב או שמן כדי שיתבטל החלב בששים ויוכל להדליק בו^{קנ"ח}.

☞ שמן שנמצא בו עכבר הרי הוא מאוס ואסור להדליק בו גר חנפה^{קנ"ט}.

☞ הסתפקו האחרונים האם יוצאים ידי חובה בהדלקה בשמן גזול^{קס}.

קנה. מ"ב ס"ק ב

קנו. עיין רשב"א שבת כז: ד"ה מתני'

קנז. מ"ב ס"ק ב וכתב הבאר היטב ס"ק א שאם שמן זית ביוקר יכול להדליק גר אחד בשמן זית ושאר הגרות בשמן אחר ובשעה"צ ס"ק א' הזכיר טעם שאין ניכר ההבדל

בין השמנים.

קנח. מ"ב ס"ק ב

קנט. מ"ב ס"ק ג

קס. מ"ב ס"ק ב

ו. גר העשוי מחרס או שאר דברים

גר (הפלי שבו מניחים את השמן) העשוי מחרס, יכול להדליק בו לילה אחד, אבל בשאר הלילות אין להדליק בו, משום שהוא מאוס ויש בזה בזוי מצוה. אם אין לו גר אחר יסיק אותו באש ויוכל להשתמש בו שוב^{קסא}.

גר מתקת או זכוכית או חרס מצפה בעופרת, אין צריך להחליפו בכל לילה^{קסב}.

לכתחלה ראוי שיטריח עצמו לעשות מנורה יפה לפי פחו^{קסג}.

ז. החלפת הפתילות בכל לילה

אין צריך להחליף את הפתילות בכל לילה, ויכול להשתמש באותן הפתילות, ואין בזה משום בזוי מצוה, ואדרבה יש בזה מעלה שהן נוחות יותר להדלקה^{קסד}.

קסא. סעי' ג ומ"ב ס"ק כט

קסב. סעיף ג

קסג. מ"ב ס"ק כח

קסד. סעיף ד ומ"ב ס"ק לא

פָּרֵק ז

אָסוּר הַשְּׂתַמְשׁוֹת בְּנֵר חֲנֻכָּה

סימן תרעג

א. אָסוּר הַשְּׂתַמְשׁוֹת בְּנֵרוֹת

אָסוּר לְהַשְׂתַּמֵּשׁ בְּאוּר גֵּרוֹת חֲנֻכָּה^{קס"ה}, וְאֶפְלוּ בְּאוֹתָן הַנֵּרוֹת שְׂמוֹסִיפִין מִשׁוּם הַדּוּר^{קס"ו}, וְהִטְעָם:

1. כְּדֵי שְׂיֵהָא נֶכֶר שֶׁהִדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת לְמַצָּוָה, כְּדֵי לְפָרְסָם הַנֵּס, וְלֹא שֶׁהִדְלִיקָם לְצָרְכוֹ.

2. כִּיּוֹן שֶׁהַנֵּס הֵיזָה בְּמִנּוּחָהּ, תִּקְנֵנוּ אֶת הַהִדְלָקָה שֶׁתִּהְיֶה דּוּמְיָא דְּמִנּוּחָהּ, שְׁלֹא שֶׁמְשָׂה לְאוּרָה וְלֹא הַשְּׂתַמְשׁוֹ בָּהּ כְּלָל^{קס"ז}.

ב. תְּשַׁמֵּישׁ עֲרָאִי

אֶפְלוּ תְּשַׁמֵּישׁ עֲרָאִי שְׂאִינוּ נֶחֱשָׁב לְהַשְׂתַּמְשׁוֹת גְּמוּחָהּ, כְּגוֹן לְבִדֵּק מְעוֹת אוֹ לְמִנּוֹת הַמְּעוֹת (וְאֶפְלוּ מִרְחוּק) לְאוּר הַנֵּרוֹת אָסוּר, כִּיּוֹן שֶׁמְבַזֶּה אֶת גֵּר הַמְּצוּהָ כְּשֶׁמְשַׁתְּמֵשׁ בּוֹ^{קס"ח}.

קס"ה. סעיף א

קס"ו. מ"ב ס"ק ז

קס"ז. מ"ב ס"ק ח

קס"ח. סעיף א ומ"ב ס"ק י יא

ג. תשמישים המתרים לאור הנר

מתר לשבת לאור נרות חנכה ולא להשתמש בהם^{קסט}, [דהינו שעושה דבר שיכול לעשותו אף בלא נר, ואף אם על ידי הנר נהנה יותר^{קע}].

ומתר אפלו לילך לאור הנרות כדי שלא יכשל, שאינו מחיב לעצם עיניו דלא מקרי תשמיש^{קעא}.

ד. תשמיש קדשה

נחלקו הראשונים אם מתר להשתמש באור הנרות לתשמיש קדשה כגון ללמד לאורם. יש האוסרים ויש המתירים^{קעב}.

נחלקו האחרונים באיזה אופן נחלקו הראשונים:

דעת הט"ז, שהמחלקת היא בדרך עראי, אבל בדרך קבע לכלי עלמא אסור.

דעת האליהו רבה ועוד אחרונים, שהמחלקת היא בדרך קבע, אבל בדרך עראי לכלי עלמא מתר^{קעג}.

והכריע הבאור הלכה, שבדרך עראי אפשר להקל, אבל בדרך קבע אסור, אף יש להסתפק לפי הדעות דלקמן סעיף ו' שגם

קסט. מ"ב ס"ק יא

קע. עפ"י רמ"א סימן רסד סעיף א

קעא. שעה"צ ס"ק יא

קעב. סעיף א

קעג. מ"ב ס"ק יב וביאורו"ל ד"ה ויש

לְאַחַר זְמַן הַחַיּוּב אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר הַנֵּר, הָאֵם יֵשׁ לְהַחֲמִיר
כֵּן גַּם בְּתִשְׁמִישׁ קִדְשָׁהּ קע"ד.

ה. הַשְׁתַּמְשׁוּת בְּנֵרוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת

נֵרוֹת חֲנֻכָּה שְׂמֵדִלְיָקִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֵף עַל פִּי שְׁחִיּוּבָם הוּא
מֵצַד מְנַהֵג וְאֵינוֹ מַעֲקָר הַדִּין, וְדִינָם שְׁוֵה בְּכָל הַנֵּ"ל לְנֵרוֹת חֲנֻכָּה
שְׂמֵדִלְיָקִין בְּבֵית קע"ה.

ו. הַשְׁתַּמְשׁוּת בְּאוֹר הַנֵּרוֹת לְאַחַר זְמַן הַחַיּוּב

נִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים, אִם הַנֵּיחַ בְּנֵר שְׂמֵן בְּסִתְמָא, הָאֵם הַקָּצָה הַכֹּל
לְמִצְוָה, אוֹ רַק כְּפִי שְׁעוֹר הַחַיּוּב קע"ו:

הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ פָּסֵק שְׁבִסְתְּמָא אֵינוֹ מְקַצֶּה אֶת כָּל הַשְּׂמֵן
שְׁבַנְר, וְלִכֵּן לְאַחַר שְׂדִלְקוֹ הַנֵּרוֹת כְּשְׁעוֹר הַחַיּוּב, מִתֵּר לְכַבּוֹת
הַנֵּרוֹת וְלִהְנוֹת מִהַשְּׂמֵן, וְגַם מִתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹרָם כִּיּוֹן
שְׁלֹא אַחַר שְׂדִלְקוֹ כְּשְׁעוֹר הֵם כְּנֵרוֹת חֲלִין קע"ז.

וְיֵשׁ מִהַפּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים שְׁבִסְתְּמָא מְקַצֶּה אֶת כָּל הַשְּׂמֵן שְׁבַנְר
לְמִצְוָה וְאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּנֵרוֹת וּבַשְּׂמֵן גַּם לְאַחַר זְמַן הַחַיּוּב.

לְכֵן הַסְּפִימוֹ הָאֲחֵרוֹנִים, שְׁלִכְתְּחֻלָּה יִתְּנָה שְׁאֵינוֹ מְקַצֶּה אֶת
הַשְּׂמֵן חוּץ מִהַשְּׂמֵן שְׁצָרִיף לְהַדְלָקָה קע"ח.

קע"ד. ביאור"ל ד"ה ויש, וכתב דאם אין לו נר אחר, יכבה הנר כיון שדלק כשיעור וידליקנו
ויוכל להשתמש בו

קע"ה. מ"ב ס"ק יג

קע"ו. תרעב מ"ב ס"ק ז

קע"ז. תרעב סעיף ב

קע"ח. תרעב מ"ב ס"ק ז

יש מהאחרונים שהחמירו, שאף אם התנה שאינו מקצה את השמן שלאחר זמן החיוב, מכל מקום לא ישתמש באור הנרות, כיון שהרואה אינו יודע לחלק בין תוך הזמן לאחר הזמן, ויחשב ששתמש באור הנרות בזמן החיוב^{קעט}.

ויחמת כן, לאותן שיטות אחרונים גם מחמירים שלא לטלטל את הנרות אפלו אחר זמן החיוב, כיון שהרואה יאמר שלצרף עצמו מטלטל נרות בזמן החיוב^{קפ}.

קעט. תרעב מ"ב ס"ק ח

קפ. תרעב שעה"צ ס"ק יב

פָּרָק ח

גֵּרוֹת הַנוֹסְפִים שְׁצָרֵיהֶן לְהַדְלִיק וְדִין גֵּרוֹת שֶׁהִתְעַרְבוּ

סימן תרעג

א. גַּר אַחַר

בְּזִמַּן שְׁמִדְלִיקִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שֶׁיִּרְאֶה שְׁמִדְלִיק הַגֵּרוֹת כְּדִי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לָכֵן תִּקְנֵנוּ שְׁיִדְלִיק עוֹד גַּר, כְּדִי שְׂיִהְיֶה נֶכֶר שֶׁהַגֵּרוֹת שֶׁהִדְלִיק הֵם לְמִצְוָה, וְהוּא נִקְרָא "גַּר אַחַר"^{קפ"א}.
מֵעַקֵּר הַדִּין תִּקְנֶה זֶה נִתְקַנָּה דְּוָקָא כְּשֶׁמִּדְלִיק בְּבֵיתוֹ עַל הַשְּׁלָחַן, אִךְ הָעוֹלָם נוֹהֲגִים לְהַדְלִיק גַּר אַחַר בְּכָל זִמַּן שְׁמִדְלִיקִין בְּבֵית וְאִפְלוּ כְּשֶׁמִּדְלִיק בְּפֶתַח הַבַּיִת (מִבְּפָנִים)^{קפ"ב}.

ב. חַיִּיב גַּר אַחַר כְּשֵׁי שׁ מְדוּרָה

אִם יֵשׁ מְדוּרָה דּוֹלְקֶת אֵין צָרִיךְ גַּר אַחַר, כִּיּוֹן שְׁכָבֵר נֶכֶר שְׁלֹא הִדְלִיק הַגֵּרוֹת אֶלָּא לְצָרְךָ מִצְוָה שְׁהָרִי יָכוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר הַמְדוּרָה.

אָדָם חָשׁוּב שְׂאִין דְּרָכּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר הַמְדוּרָה אֶלָּא בְּאוֹר גֵּרוֹת, צָרִיךְ לְהַדְלִיק גַּר אַחַר אִךְ כְּשֵׁי שׁ מְדוּרָה דּוֹלְקֶת^{קפ"ג}.
בְּזִמְנֵנוּ תְּאוֹרֶת הַבַּיִת (פְּלוֹרוֹסֶנְט וְכוּ') הִינּוּ גַר אַחַר^{קפ"ד}.

קפ"א. שו"ע תרע"א סעיף ה

קפ"ב. ביאור"ל תרע"א ד"ה וצריך

קפ"ג. שו"ע תרע"א סעיף ה

קפ"ד. ע"י בספר שערי ימי החנוכה שער א פ"ה סעיף ט

ג. גר הנוסף

אף על פי שאילו המדליקין בבית מדליקין גר אחר להכיר, מפל מקום יש לחשש שמא יבוא להשתמש באור גרות חנכה בלא משים לב, לכן נהגו להוסיף גר נוסף אצל הגרות, כדי שאם ישתמש יהא זה באור הגר הנוסף, והוא נקרא "גר נוסף"^{קפ"ה}.

ד. אפן הדלקת הגר הנוסף

דעת השלחן ערוך, שאחר הדלקת גרות ידליק גר נוסף, כגון בלילה הראשון שצריך להדליק גר אחד ידליק שני גרות, ובלילה השני שלושה גרות וכו'.

וכדי שיהא הכר כמה מנין הגרות המחייבים להדליק, יניחנו קצת רחוק משאר הגרות^{קפ"ו}.

דעת הרמ"א, שיניח ליד הגרות את הגר שבו הדליק את גרות החנכה והוא נקרא שמש^{קפ"ז}, ובכך נכר יותר לבני הבית שרואים את ההדלקה שאינה חלק מגרות מצוה של חנכה^{קפ"ח}.

ויעשה את השמש ארץ יותר משאר הגרות או יעמידנו גבוה משאר הגרות, כדי שאם יבוא להשתמש באור כל הגרות יהא עקר תשמישו בגר השמש^{קפ"ט}.

קפה. מ"ב ס"ק יד

קפו. סעיף א

קפז. רמ"א סעיף א

קפח. מ"ב ס"ק יט

קפט. רמ"א ומ"ב ס"ק כ

ה. השתמשות באור כל הנרות יחדו

נחלקו האחרונים, אם מתר להשתמש באור גרות חנוכה יחד עם השמש:

מדברי הרמ"א משמע שמתר, ויש מהפוסקים שסברו שדוקא לשיתת הרמ"א שהשמש עומד במקום גבוה מתר להשתמש בהם, כיון שאז עקר תשמישו באור השמש, אך אם מעמיד את השמש בשורה שנה לשאר הנרות אסור.

והמר וקציעה החמיר ואסר בכל אפן להשתמש בשמש יחד עם שאר הנרות^ק.

ו. השתמשות באור נר השמש בלבד

נחלקו האחרונים, אם בזמן שכל הנרות דולקים מתר להשתמש באור נר השמש (או הנר הנוסף) בלבד.

דעת המגן אברהם כפי שהסבירו הפרי מגדים, שאסור, כיון שהרואה אינו יודע להבחין שמשמש באור הנר המתר בלבד, ונראה שמשמש בכל הנרות לצרכו.

ורב האחרונים סוברים (וכן הכריע הבאור הלכה^{קא}) דכיון שהוא מבדל משאר הנרות (לדעת השלחן ערוך שמעמידו במרחק ולדעת הרמ"א שמעמידו בגבה) אין צריך לחשוש שהרואה לא ידע להבחין ומתיר להשתמש באורו^{קב}.

קצ. מ"ב ס"ק כד

קצא. ביאורו"ל ד"ה יהיה לאור

קצב. ביאורו"ל ד"ה שאם ישתמש

ז. כְּשֶׁרַבִּים מְדַלִּיקִים גֵּרוֹת

כְּשֶׁרַבִּים מְדַלִּיקִין גֵּרוֹת צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַדְלִיק שְׁמֵשׁ אוֹ גֵּר נוֹסֵף, שְׁמַכְיֹן שְׁכָל אֶחָד צָרִיךְ לַתֵּן הַגֵּרוֹת בְּמָקוֹם נִפְרָד כְּדִלְעִיל פָּרָק ב' סְעִיף ג', יֵשׁ חֲשָׁשׁ שְׂמָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר הַגֵּרוֹת^{קצ"ג}.

ח. אֵין לוֹ כֶּסֶף לְגֵרוֹת נוֹסְפִים

מִי שְׂאִין לוֹ יְכַלֵּת לְקַנּוֹת גֵּר נוֹסֵף אוֹ גֵּר אַחֵר, יְדַלִּיק גֵּרוֹת חֲנֻכָּה בְּלֹא גֵּר נוֹסֵף אוֹ גֵּר אַחֵר, וְאֵין זֶה מְעַכֵּב מְלִהְדִילִיק^{קצ"ד}, וְאִם אֵם עַל יְדֵי כֵּן יָבוֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר הַגֵּרוֹת^{קצ"ה}.

ט. דֵּין גֵּר חֲנֻכָּה שֶׁנִּתְעַרַב עִם גֵּרוֹת אַחֵרִים

גֵּר חֲנֻכָּה שֶׁכָּבֵה בְּתוֹךְ זְמַן שְׁעוֹרוֹ, וְנִתְעַרַב עִם גֵּרוֹת אַחֵרִים: דַּעַת הַרַמְ"א שְׁבִימֵי הַחֲנֻכָּה אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַגֵּרוֹת הַמְעַרְבִים לְתַשְׁמִישׁ חֲלִין, בֵּין אִם דּוֹלְקִין כְּבָר וּבֵין אִם רוֹצֵה לְהַדְלִיקָם וּלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, כִּיּוֹן שְׁבִימֵי הַחֲנֻכָּה הֵם נְחֻשְׁבִים לְדָבָר שֶׁבְּמִנְיָן שֶׁהוּא דָּבָר חָשׁוּב (שְׁהָרִי בְּכָל לַיְלָה מוֹנִין אֶת מִסְפַּר הַגֵּרוֹת) וְאֵינוֹ מְתַבַּטֵּל אֶפְלוֹ בְּאֶלֶף^{קצ"ו}.

אִךְ אִם אֵין בְּנֵר שְׁעוֹר הָרְאוּי לְהַדְלִיקָה שֶׁל חֲצֵי שְׁעָה אֵין בְּזָה חֲשִׁיבוֹת וּבְטֵל^{קצ"ז}.

קצג. מ"ב ס"ק יח

קצד. ביאורה"ל תרע"א ד"ה וצריך

קצה. ביאורה"ל שם עפ"י מג"א תרע"ח ס"ק ד

קצו. סעיף א

קצז. שעה"צ ס"ק כו

דעת המהרש"ל, שלא החמירו להחשיבו כדבר שבמנין, ומתבטל חד בתרי, והינו שאם נתערב עם שני גרות ויש עתה שלושה גרות, מתר להשתמש בגרות קצ"ח (אך ישאיר גר אחד שלא ישתמש בו קצ"ט).

ולהלכה במקום הפסד מרובה אפשר להקל כדעת המהרש"ל כיון שגר חנפה הוא מדרבנן.

אם נתערב לאחר ימי החנפה (או ביום השמיני), כיון שאז אין חשיבות למנין הגרות, לכלי עלמא מתבטל חד בתרי ויכול להשתמש בגרות לתשמיש חלין (לאחר שהוציא אחד)^א.

י. גר חנפה שנתערב ורוצה להשתמש בו

גם לדעת הרמ"א שגר חנפה שנתערב אסור להשתמש בו, יכול להדליק עוד גר לצדו באפן שמדליק בודאי גר של התר, והינו שאם נתערב גר אחד של מצוה בגרות של חלין ידליק לפחות שני גרות יחד וישתמש באורן^ב, ואם נתערבו שני גרות של חנפה ידליק לפחות שלושה גרות וישתמש לאורן^ג.

אבל לדעת האחרונים דלעיל (סעיף ה') שפסקו שאסור להנות מנר חנפה גם אם יש עמו גר נוסף, לא תועיל עצה זו כיון שאפשר שנהנה מנר חנפה המערב עם גר נוסף^ד.

קצח. מ"ב ס"ק כב

קצט. עפ"י שו"ע יו"ד סימן קט סעיף א

ר. שעה"צ ס"ק כה

רא. מ"ב ס"ק כב

רב. רמ"א סעיף א

רג. מ"ב ס"ק כג

רד. מ"ב ס"ק כד

פָּרָק ט

הַדְּלָקָה מִנֵּר לְנֵר

סימן תרעד

א. האם מתר להדליק מנר לנר

אם רוצה להדליק נר חנוכה מנר חנוכה הדולק:
 לדעת השלחן ערוך מתר, ואין בזה משום בזוי מצוה משום
 שכל הנרות הם למצוה.
 לדעת הרמ"א, מכיון שמעקר הדין מספיק רק נר אחד לבעל
 הבית, ושאר הנרות הם רק להדור, אסור להדליק מנר של עקר
 הדין לנר של הדור^{יה},
 אבל בשני בעלי בתים ששניהם מחיבים להדליק מעקר הדין,
 לכלי עלמא מתר להדליק מנר של חברו^י.

ב. אפן ההדלקה מנר לנר

להלכה נפסק שצריך להניח הנרות ואחר כך להדליקם. ואם
 כן איך שיהי להדליק מנר לנר?
 אלא שנחלקו הפוסקים לקמן פרק י' סעיף ט' אם מתר להדליק
 את הנרות כשהם בידו ולהמתין זמן מועט ואחר כך להניחם,
 דעת הט"ז שמתר ושאר האחרונים אוסרים.

רה. סעיף א

רו. מ"ב ס"ק ו

וּלְפִי זֶה, לְדַעַת הַט"ז יָכוֹל לְהַדְלִיק גַּר אַחַר כְּשֶׁמְחֲזִיק הַגֵּר בְּיָדוֹ לְזִמְן מוּעֵט, וְלִשְׁאֵר הָאֲחֵרוֹנִים צָרִיף לוֹמַר שְׂמֵדְבָר בְּאִפְּן שֵׁישׁ לוֹ פְּתִילוֹת אֲרָכוֹת, וּמוֹשֵׁף אֶת הַפְּתִילָה הַדּוֹלֶקֶת לְגַר שְׂרוּצָה לְהַדְלִיק, אוֹ מוֹשֵׁף אֶת פְּתִילַת הַגֵּר שְׂרוּצָה לְהַדְלִיק לְגַר הַדּוֹלֶק.^ז

וַיֵּשׁ הַמְּקַלֵּין בְּאִפְּן שְׂנוּטֵל הַגֵּר שְׂכַבֵּר דּוֹלֶק וּמִדְלִיק עִמּוֹ אֶת הַגֵּר שְׂרוּצָה לְהַדְלִיק, וְאִף עַל פִּי שְׂנֵתְבָאֵר לְקַמֵּן פָּרֶק י' סְעִיף ח' שְׂאִין לְהַחֲזִיק גַּר חֲנֻכָּה כְּשֶׁהוּא דּוֹלֶק בֵּינוֹן שְׂהַרְוָא אוֹמַר שְׂלְצָרְכוֹ הַדְלִיקוּ, מִכָּל מְקוֹם בֵּינוֹן שְׂרוּאִים שְׂמִדְלִיקִים בְּזֶה גַּר חֲנֻכָּה אַחַר אִין חֲשֵׁשׁ.^ח

ג. הַדְלָקָה מִגֵּר לְגַר עַל יְדֵי גַּר אֲמָצְעִי

גַּם לְשִׁיטַת הַשְּׁלַחֵן עָרוּף שְׂמַתָּר לְהַדְלִיק מִגֵּר לְגַר, יֵשׁ אוֹסְרִים לְהַדְלִיק עַל יְדֵי גַּר שְׂלִישִׁי, דְּהֵינּוּ שְׂמִדְלִיק מִגֵּר חֲנֻכָּה גַּר חֲלִין סְתָם וּבּוֹ יְדְלִיק עוֹד גַּר.

וְהַטַּעַם, שְׂנִרְוָא כְּמַבְזָה גַּר שֶׁל מְצוּהָ שְׂמִדְלִיק מִמֶּנּוּ גַּר שֶׁל חַל (אִף עַל פִּי שְׂאַחַר כֶּף מִדְלִיק מִמֶּנּוּ גַּר שֶׁל מְצוּהָ)^ט.

וַיֵּשׁ מִתִּירִים, שְׂכִינֵן שְׂבִסוּף מִדְלִיק מִמֶּנּוּ גַּר שֶׁל חֲנֻכָּה לֹא הָיִי בְּזוּי מְצוּהָ.^י אִף אִם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׂיִכְבָּה הַגֵּר לְפָנָי שְׂיִסְפִיק לְהַדְלִיק בּוֹ גַּר חֲנֻכָּה אֲסוּר.^{יא}

זז. מ"ב ס"ק א

זח. שעה"צ ס"ק ד

זט. מ"ב ס"ק ג

זי. מ"ב ס"ק ד

זיא. סעיף א

גם גר השמש נחשב לגר חלין, ולהדליק השמש מגר חנכה כדי להדליק עוד גר יהא פלוי במחלקת זו^ג.

ד. כבה אחד הנרות

אם כבה אחד הנרות ואפלו בתוך הזמן, לכלי עלמא אסור להדליק אותו גר מגר ואפלו בלא גר שלישי של חלין, כיון שנפסק להלכה שכתה אין זקוק לה גרי אין מחיב כלל להדליק הגר לאחר שכבה, אם כן הוי גר של חלין שמדליק מגר מצוה ואסור^ה.

ה. להדליק מגר לגר לאחר זמן החיוב

לאחר זמן החיוב, מעקר הדין לכלי עלמא מתר להדליק ממנו גר מגר ואפלו גר של חלין, שהרי לאחר זמן החיוב מתר להנות מאור הנרות^ו. ואין אומרים שפיון שהקצה למצותו אין יכול להשתמש בזה.

אמנם לפי הפוסקים דלעיל פרק ז' סעיף ו', שהחמירו שלא להשתמש בנרות אף לאחר זמן החיוב כיון שהרואה אינו מבחין בין השתמשות בתוך זמן החיוב לאחר זמן החיוב, יהא אסור להדליק מהם גר של חלין.

ריב. מ"ב ס"ק ג

ריג. מ"ב ס"ק ב

ריד. רמ"א סעיף א

אף לגר מצוה אין להחמיר, שפינן שמדינא פוסקים פהשלחן ערוף להקל, אין להחמיר לאחר הזמן לפסק פהרמ"א^{רטו}.

ו. להדליק גר של מצוה מגר חנכה

נחלקו הפוסקים אם מתר להדליק מגר חנכה גר של מצוה כגון: גר בית הפנסת (הינו גר שהדליקו לכבוד ולמאור בבית הפנסת), גר שבת, גר שהדליקו לחולה, גר של תלמוד תורה. וכן גרות של מצוה כגון גר שבת, גר בית הפנסת וכדומה ורוצה להדליק זה בזה^{רטז}.

לדעת השלחן ערוף מתר, שפינן שכלם גרות מצוה אין בזה בזוי מצוה^{ריי}. אף על ידי גר שלישי אין פדאירי^ח.

לדעת הראשונים, הפוסקים (לעיל פרק ז' סעיף ד') שאסור להשתמש באור גר חנכה אפלו תשמיש קדשה, אסור גם להדליק מגר חנכה גרות אחרים אפלו גרות של מצוה^{ריט}.

וכן אסור להדליק גר של מצוה זה מזה^{ריב}.

אבל להדליק גר של חלין מגר של חנכה או מגר של מצוה אסור לכלי עלמא שהוא בודאי בזוי מצוה^{ריכא}.

רטו. מ"ב ס"ק ח

רטז. שעה"צ ס"ק ח

ריז. סעיף ב

ריח. מ"ב ס"ק ה

ריט. מ"ב ס"ק ט

ריכ. שעה"צ ס"ק ח

ריכא. סימן קנד סעיף יד

ז. גר השמש שבבית הכנסת

גר השמש שמדליקין בבית הכנסת ומועיל גם למאור, יש לו דין כשאר הנרות שמדליקין למאור בבית הכנסת, ונקרא גר של מצוה, ואסור להדליק ממנו גר חלין.

ויש לגער באותם שמדליקין נרות חלין מנר השמש שבבית הכנסת. אבל בזמן שצריכים להדליק מנר השמש כדי להאיר את המבואות מתר (שגם זה נחשב גר מצוה)^{רכב}.

רכב. מ"ב ס"ק ז

פָּרָק י

הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה

סימן תרעה תרעג

א. הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה

הַגְּמָרָא רכ"ג מְסַתְּפָקָת, הָאִם הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה – דִּהְיִנּוּ שְׁעָקֵר הַמִּצְוָה הִיא לְהַדְּלִיק לְשֵׁם מִצְוֹת גֵּר חֲנֻכָּה וּמִיָּד כְּשֶׁמְדַלִּיק קֵיִם הַמִּצְוָה, אוֹ הַנְּחָה עוֹשֶׂה מִצְוָה – דִּהְיִנּוּ שְׁעָקֵר הַמִּצְוָה הִיא לְהַנִּיחַ הַנְּרוֹת בְּמָקוֹם שֵׁישׁ פְּרוֹסוּמֵי נָסָא לְשֵׁם מִצְוֹת הַדְּלָקָת גֵּר חֲנֻכָּה.

וְהַגְּמָרָא פּוֹשְׁטָת וּמְבִיאָה רְאִיָּה מְלִשׁוֹן הַבְּרָכָה "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּנוּ לְהַדְּלִיק גֵּר שֶׁל חֲנֻכָּה", שְׁעָקֵר הַמִּצְוָה הִיא הַהַדְּלָקָה רכ"ד, וַיֵּשׁ כַּמָּה פְּרָטֵי דִּינָיִם הָעוֹלָיִם מִכַּף כְּדִלְקָמָן.

ב. גֵּר שְׁדָלַק כָּל הַלֵּילָה וְהַיּוֹם לְמַחֲרָת

הַדְּלִיק גֵּר, וְאַפְלוּ לְשֵׁם מִצְוֹת הַדְּלָקָת גֵּר חֲנֻכָּה, וְדָלַק כָּל הַלֵּילָה וְכָל הַיּוֹם לְמַחֲרָת (וְלֹא כְּבָהוּ, כְּגוֹן בְּשַׁבָּת), אֵינן יָכוֹל לְצִאת בּוֹ יְדֵי חוֹבַת הַדְּלָקָת גֵּר חֲנֻכָּה בְּלֵילָה הַשְּׁנִי, כִּיּוֹן שְׁצָרִיף הַדְּלָקָה לְשֵׁם מִצְוָה. וְלָכֵן יְכַבֵּה הַגֵּר וַיְדַלִּיקֵנוּ לְשֵׁם מִצְוָה רכ"ה, וְאֵין מוֹעִיל

רכג. שבת כב:

רכד. תרעה מ"ב ס"ק א

רכה. תרעה סעיף א

מה שְׁהַדְלִיקוּ אֶתְמוֹל לְשֵׁם מִצְוֹת נֵר חֲנֻכָּה, בִּיּוֹן שְׁפֵל יוֹם וַיּוֹם
הוּא מִצְוָה בְּפָנֵי עֲצָמָה רַכ"ו.

וְאִין צָרִיף לְהַגְבִּיהוּ קִדְם הַהַדְלָקָה, בִּיּוֹן שְׁהַדְלָקָה לְבִדְהָ
עוֹשֶׂה מִצְוָה רַכ"ז.

ג. אִם לֹא נָתַן בְּנֵר שֶׁמֶן כְּשֶׁעוֹר

צָרִיף לְהַנִּיחַ בְּנֵר לְפָנֵי הַהַדְלָקָה שֶׁמֶן כְּשֶׁעוֹר שְׁיִדְלַק חֲצֵי שָׁעָה.
אִם הִנִּיחַ שֶׁמֶן בְּנֵר פְּחוֹת מְשֻׁעוֹרוֹ וְאַחַר כֵּן הוֹסִיף אֶת הַשֶּׁמֶן
לֹא יֵצֵא רַכ"ח.

וְצָרִיף לְכַבּוֹת הַנֵּר וּלְמַלְאוֹ שֶׁמֶן כְּשֶׁעוֹר וּלְהַדְלִיק שׁוֹב, אִף
לֹא יִבְרָךְ רַכ"ט.

ד. כְּבוֹ הַנֵּרוֹת לְאַחַר הַהַדְלָקָה

אִם כָּבָה הַנֵּר אוֹ אִם בָּא לְתַקֵּן הַנֵּר וּבְשׁוֹגֵג כָּבָהוּ, אֶפְלוּ בְּתוֹף
זְמַן הַהַדְלָקָה, אִינוּ מְחַיֵּב לְשׁוֹב וּלְהַדְלִיקוֹ, שְׁהַרִי פּוֹסְקִים
שְׁהַדְלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה וּמְיָד כְּשֶׁהַדְלִיק כְּבָר קָיָם הַמִּצְוָה י"ל.

אֲבָל אִם רוּצָה לְקַיֵּם דִּין מְהֻדְרִין מִן הַמְהֻדְרִין וּמְדֻלֵּק כְּפֹה
גֵּרוֹת וְכָבוּ חֵלֶק מִהַנֵּרוֹת לְפָנֵי שְׁסִים לְהַדְלִיק אֶת כָּל הַנֵּרוֹת,
צָרִיף לְחֹזֵר וּלְהַדְלִיק, בִּיּוֹן שְׁצָרִיף שְׁבִשְׁעַת הַהַדְלָקָה יִדְלְקוּ

רכו. תרעה מ"ב ס"ק ג

רכז. תרעה מ"ב ס"ק ב

רכח. תרעה סעיף ב

רכט. תרעה מ"ב ס"ק ח ועיין בחמד משה סימן תרעג ס"ק ט שכתב הטעם שאין מברך
כיון דאפשר דאי"צ כלל שיעור להדלקת נ"ח וסב"ל ועי"ש עוד

רל. תרעג סעיף ב

כָּל הַנֵּרוֹת. אָךְ גַּם בְּאֶפֶן זֶה אִם כָּבוּ כָּל הַנֵּרוֹת אִינוּ מְחַיֵּב
לְהַדְלִיקָם שׁוּב^{רל"א}.

כְּתִבוּ הָאֲחֵרוֹנִים: אִךְ עַל פִּי שְׂאִינוּ מְחַיֵּב לְהַדְלִיק הַנֵּרוֹת לְאַחַר
שְׁכָבוֹ, מִכָּל מְקוֹם בְּכָל הַמְקָרִים רְאוּי לְחֹזֵר וּלְהַדְלִיקָם כְּדֵי
לְקַיֵּם הַמְצֻוָּה כְּתֻבָּה, וְלֹא יִבְרָךְ עַל הַהַדְלָקָה^{רל"ב}.

ה. הַמְקָרִים שֶׁבָּהֶם חַיֵּב מְדִינָא לְחֹזֵר וּלְהַדְלִיק

✧ הַדְלִיק בְּמְקוֹם שְׂיֵשׁ בּוֹ רוּחַ שֶׁעֲלוּלָה לְכַבּוֹת וְכָבוּ הַנֵּרוֹת,
חַיֵּב לְחֹזֵר וּלְהַדְלִיק בְּמְקוֹם שְׂאִין בּוֹ רוּחַ, כִּיּוֹן דְּהוּי כְּאֵלוֹ
לֹא הַנִּיחַ מִסְפִּיק שְׂמֵן בִּנְר, אֲבָל לֹא יִבְרָךְ^{רל"ג} כִּיּוֹן שְׁלֹא הִיָּתָה
וְדָאוֹת שְׂיִכְבוּ^{רל"ד}.

✧ הַדְלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְאִין הָאֵשׁ נֶאֱחָזֶת בַּפְּתִילָה וּבּוֹדָאֵי יְכַבֵּה,
צָרִיךְ לְחֹזֵר וּלְהַדְלִיק [וְנִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים אִם יִבְרָךְ אִו לֹא]^{רל"ה}.
✧ כְּבֵה הַנֵּרוֹת בְּמִזִּיד, חַיֵּב לְחֹזֵר וּלְהַדְלִיק, אִךְ לֹא יִבְרָךְ^{רל"ו}.

ו. כָּבוּ הַנֵּרוֹת בְּעָרֵב שַׁבָּת

בְּעָרֵב שַׁבָּת אִם כָּבוּ הַנֵּרוֹת לְפָנֵי שְׁקֵבֵל עָלָיו שַׁבָּת, שֶׁהוּא זְמַן
רַב לְפָנֵי שְׂמֵדִלִיק אֶת הַנֵּרוֹת בְּשָׂאֵר הַלֵּילוֹת:

רל"א. תרעג ביאווה"ל ד"ה אם כבתה

רל"ב. תרעג מ"ב ס"ק כז

רל"ג. תרעג מ"ב ס"ק כה

רל"ד. תרעג שעה"צ ס"ק ל

רל"ה. תרעג מ"ב ס"ק כה, וחיי"א (כלל קנד סכ"ב) כתב שלא לברך והמור וקציעה והערור
השולחן פסקו שיברך

רל"ו. תרעג שעה"צ ס"ק לב

דעת השלחן ערוך שֶהוא כָּל הַלילות וְאין מְחַיֵּב לְהַדְלִיק^{רלז}, שְׁפִיזוֹן שְׁבַעֲרַב שַׁבַּת חַיִּיב הַהַדְלָקָה הוּא מְקַדֵּם יוֹתֵר מִכָּל לַיְלָה, הֵרִי בְשַׁעַת הַהַדְלָקָה כָּבֵד הַתְּחִילָה הַמְצֹוֹה^{רלח}.

דעת הַט"ז, שְׁמַחֲיֵב לְהַדְלִיק, שְׁפִיזוֹן שְׁעֵדִין לֹא קַיִם הַמְצֹוֹה לְגַמְרֵי וַיֵּשׁ הֵתֵר לְהַדְלִיק שְׁהֵרִי לֹא קָבַל שַׁבַּת, הֵרִי הוּא מְחַיֵּב לְהַדְלִיק^{רלט}, אֲךָ לֹא יִבְרֹךְ בִּיזוֹן שְׁכָבֵר בְּרֹךְ בְּהֵתֵר^{רמ}.

וּלְפִי מָה שֶׁהַכְרִיעוּ הָאַחֲרוֹנִים, דָּרְאוּי לְהַחְמִיר לְחִזוֹר וּלְהַדְלִיק, כָּל שָׁפֵן שְׁבַעֲרַב שַׁבַּת רְאוּי לְחִזוֹר וּלְהַדְלִיק.

וְאִם כָּבֵד קָבַל שַׁבַּת אֵינוֹ יָכוֹל לְחִזוֹר וּלְהַדְלִיק, אֲךָ יָכוֹל לֹמַר לְחַבְרוֹ שְׁעֵדִין לֹא קָבַל שַׁבַּת שְׁיַדְלִיק בְּשִׁבְלֹו^{רמא}.

ז. טְלָטוֹל הַנְּרוֹת לְאַחַר הַהַדְלָקָה מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת

צָרִיךְ לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת בְּאוֹתָהּ רְשׁוֹת שְׁבָה חַיֵּב לְהַנִּיחָם, וְאָסוֹר לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת בְּפָנִים וּלְהוֹצִיאָם אַחַר כֵּן הַחוּצָה בִּיזוֹן שֶׁהַדְלָקָה עוֹשֶׂה מְצֹוֹה וְצָרִיךְ שֶׁהַהַדְלָקָה תִּהְיֶה בְּמָקוֹם הַחַיִּיב.

גַּם בְּזִמְן שְׁמַדְלִיקִין בְּפָנִים אָסוֹר לְהַדְלִיק בְּפָנִים וּלְהוֹצִיאָם הַחוּצָה (אֲךָ עַל פִּי שֶׁהַדְלִיק בְּמָקוֹם הַחַיִּיב), בִּיזוֹן שֶׁהַרוֹאֶה אוֹמֵר לְצָרְכוֹ הוּא מְדְלִיקָם (וְלֹא נִרְאֶה שֶׁהַדְלִיקָם לְשֵׁם מְצֹוֹת פְּרָסוּמִי נִסָּא).

רלז. תרעג סעיף ב

רלח. תרעג מ"ב ס"ק כו, ושם כתב שהתחיל המצוה בהכשר והיינו שההדלקה בזמן החיוב הוא המשך להדלקה שמדליק לפני זמן החיוב וקודם לכן הוי הכשר מצוה

רלט. תרעג מ"ב שם

רמ. תרעג טז ס"ק ט

רמא. תרעג מ"ב ס"ק כז

וּפְשׁוּט דְּבִזְמַן שְׁמַדְלִיקָם בְּפָנִים אָסוּר לְהַדְלִיק בְּחוּץ וּלְהַכְנִיסָם
פְּנִימָה שְׁהָרִי לֹא הַדְלִיק בְּמָקוֹם הַחַיּוֹב^{רמב}.

ח. טְלַטּוּל הַנְּרוֹת לְאַחַר הַדְּלָקָה בְּאוֹתָהּ רְשׁוּת

אִם רוּצָה לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת בְּאוֹתָהּ רְשׁוּת וּלְטַלְטֵלָם לְאַחַר
הַהַדְּלָקָה, נִחְלָקוּ הָאַחֲרוֹנִים אִם גַּם בְּזָה יֵשׁ לְחַשֵּׁשׁ שְׁהִרְוָאָה
לְאֹמֵר לְצָרְכוֹ הוּא מְדַלִּיקָם, וְלִכֵּן לֹא יְטַלְטֵל הַנְּרוֹת בְּמִשְׁךְ זְמַן
הַחַיּוֹב (חֲצֵי שָׁעָה), וְהַכְרִיעַ הַפְּרִי מְגִדִים דְּלִכְתַּחֲלָה יִזְהַר בְּזָה^{רמג}.
אָמְנָם מִחֲמַת הָרוּאִים שְׁאִין מִבְּחִינִים בֵּין בְּתוֹךְ הַזְּמַן לְאַחַר
הַזְּמַן יֵשׁ לְהִזְהַר בְּזָה גַם לְאַחַר חֲצֵי שָׁעָה.

גַּם בְּנְרוֹת חֲנֻכָּה שְׂבִבִית הַפְּנִסָּת, נִכּוֹן לְהִזְהַר לְכַתַּחֲלָה שְׁלֹא
לְטַלְטֵל הַנְּרוֹת מִמְּקוֹמָן עַד שְׁעוֹר שֶׁל חֲצֵי שָׁעָה^{רמד}.

ט. הַחֲזַקַת הַנֵּר בְּשַׁעַת הַהַדְּלָקָה

אִם מִחֲזִיק אֶת הַנְּרוֹת בְּשַׁעַת שְׁמַדְלִיקָם לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָה,
שְׁהִרְוָאָה אוֹמֵר לְצָרְכוֹ הוּא אוֹחֲזִים וְאִין בְּזָה פְּרִסוּמֵי נִסָּא^{רמה}.

וְנִחְלָקוּ בְּזָה הָאַחֲרוֹנִים: דַּעַת הַט"ז שְׁלֹא יֵצֵא דְוָקָא אִם מִחֲזִיקָם
כָּל זְמַן הַחַיּוֹב בְּיָדוֹ, אֲבָל אִם מִחֲזִיקָם לְמַעַט זְמַן וְאַחַר כֶּף
מִנִּיחָם יֵצֵא, וְדַעַת כַּמָּה אַחֲרוֹנִים שְׁלֹא יֵצֵא גַם אִם מִחֲזִיקָם
מְעַט זְמַן, וְצָרִיף לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת דְּוָקָא כְּשִׁמְנָחִים בְּמָקוֹמָם^{רמו}.

רמב. תרעה שו"ע סעיף א ומ"ב ס"ק ה

רמג. תרעה מ"ב ס"ק ו

רמד. תרעה מ"ב שם

רמה. תרעה מ"ב ס"ק ז

רמו. תרעה מ"ב ס"ק ו

פָּרֶק יֵא

הַמְחִיבִים בְּנֵר חֲנֻכָּה

סימן תרעה

א. חיוב נשים בְּנֵר חֲנֻכָּה

אִשָּׁה חַיִּבַת בְּמִצְוֹת נֵר חֲנֻכָּה, שְׂאֵף הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּס, כִּיּוֹן שֶׁהַיּוֹנִים גָּזְרוּ גְזָרוֹת גַּם עַל הַנְּשִׂימ, וְעַל יְדֵי הַנֵּס נוֹשְׁעוּ גַם הֵן, וְעוֹד שֶׁהַיְשׁוּעָה הֵיְתָה עַל יְדֵי אִשָּׁה, שֶׁהַיְהוּדִית בְּתוֹ שֶׁל יוֹחָנָן כִּהֵן גָּדוֹל חֲתָכָה אֶת רֵאשׁוֹ שֶׁל רֵאשׁ הַצּוֹרְרִים^{רמז}.

אִשָּׁה שְׂאִינָה דָרָה בְּבֵית בְּפָנֵי עֲצָמָה יוֹצֵאת יְדֵי חוֹבָתָהּ בְּהַדְלָקַת בַּעַל הַבַּיִת וְאֵף לְשִׁיטַת הַרְמָ"א דְלַעִיל פָּרֶק ב' סְעִיף ג', שְׁנוֹהֲגִים שָׁפֵל בְּנֵי הַבַּיִת מְדַלִּיקִים, מְכַל מְקוֹם אֵין הַנְּשִׂימ צְרִיכוֹת לְהַדְלִיק, מִשׁוּם שֶׁאֲשַׁתּוֹ כְּגוֹפּוֹ וְיוֹצֵאת בְּהַדְלָקַת בַּעַלִּיהֶן וְאֵף נְחֻשְׁבוֹת טְפִלוֹת לְאֲנָשִׁים בְּנֵס. וְאִם רוֹצוֹת לְהַדְלִיק, יְכוֹלוֹת לְהַדְלִיק כְּכֹל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גָּרַמָּא שְׁנֵשִׁים פְּטוּרוֹת מִהֶן, וּמְכַל מְקוֹם יְכוֹלוֹת לְקַיֵּם הַמִּצְוָה וּלְבַרְךָ, וְעַיִן בְּהַעֲרָה^{רמח}.

ב. אִשָּׁה - לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה

אִשָּׁה יְכוֹלָה לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי בֵיתָהּ בְּהַדְלָקַתָּהּ.

רמז. סעיף ג ומ"ב ס"ק י

רמח. מ"ב ס"ק ט והברכה הוא רק לשיטת הרמ"א בדין מהדרין מן המהדרין וכפי שיטתו בסימן תקפט סעיף ו שנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמן, אך הפוסקות כהמחבר בדין מהדרין מן המהדרין שרק בעה"ב מדליק אין מדליקות כלל.

אִשָּׁה יְכוּלָה לְהִיּוֹת שְׁלִיחָה שֶׁל מִי שְׂאִינוּ מְבַנֵּי בֵּיתָה לְהַדְלִיק
עֲבוּרֵם גְּרוֹת וְאֶפְלוּ אִישׁ וַיּוֹצְאִים יְדֵי חוּבָה, וּבִתְנָאֵי שְׂעִיעְמָדוּ
בְּעֵת הַהַדְלָקָה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת הַבְּרָכָה וַיַּעֲנוּ אָמֵן. וּבְדִיעְבַד אַף
אִם לֹא עָנוּ אָמֵן יִצְאוּ יְדֵי חוּבָה^{רמט}.

וּמְכַל מְקוֹם אִם הָאִישׁ יְכוּל לְהַדְלִיק וּלְבָרֵךְ וְהָאִשָּׁה מְדַלֶּקֶת
עֲבוּרוֹ, כְּכֹר נִתְבָּאָר בַּגְּמָרָא^י שְׂאֵף עַל פִּי שְׂיִכּוּלָה אִשָּׁה לְבָרֵךְ
וְלִהְיוֹצִיא יְדֵי חוּבָה, "אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים תְּבוּא מְאָרָה (קָלְלָה)
לְאָדָם שְׂאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו מְבָרְכִים לוֹ"^{רנא}.

דִּין זֶה שְׂצָרִיף לְעַמֵּד בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה וְלַעֲנוֹת אָמֵן, הוּא גַם בְּאִישׁ
הַמוֹצִיא אִשָּׁה שְׂאִינָה מְבַנֵּי בֵּיתוֹ יְדֵי חוּבָתָה^{רנב}.

ג. סומא

סומא שֵׁישׁ לוֹ אִשָּׁה, אִשְׁתּוֹ תְּדַלִּיק וּתְבָרֵךְ.

אִם אֵין לוֹ אִשָּׁה – אִם דָּר בְּבֵית עִם אַחֲרִים הַמְדַלִּיקִין גְּרוֹת,
יִשְׁתַּתֵּף עִמָּם בְּפְרוּטָה כְּדִלְקָמֵן פֶּרֶק י"ד לְגַבֵּי אוֹרַח, שְׂיִכּוּל
לְשַׁלֵּם פְּרוּטָה לְהוֹצְאוֹת הַגְּרוֹת וְלַצָּאֵת בְּכֶף יְדֵי חוּבָתוֹ.

אִם אֵין לוֹ אִשָּׁה וְדָר בְּבֵית לְבָדוֹ, שְׂאֵין יְכוּל לְהַשְׁתַּתֵּף בְּפְרוּטָה,
יְדַלִּיק בְּעֶצְמוֹ עַל יְדֵי סִיוַע שֶׁל אַחַר וְלֹא יְבָרֵךְ, וְכֹל שְׂכֵן שְׂאִינוּ
יְכוּל לְהוֹצִיא אַחֲרֵים יְדֵי חוּבָתָם^{רנג}.

רמט. סעיף ג ומ"ב ס"ק ט

רנ. ברכות כ:

רנא. ביאורה"ל ד"ה אשה מדלקת

רנב. מ"ב ס"ק ט

רנג. שם

ד. חרש ושוטה

חרש (שאינו שומע ואינו מדבר) ושוטה פטורים גם ממצות נר חנוכה, ואם הדליקו - אף אם פקח עומד על גבם ורואה שהדליקו כדין - לא הנה כלום^{יג}.

גם אם הדליקו החרש או השוטה והניח הפקח הנרות במקום - לאו כלום הוא, שהרי הדלקה עושה מצוה והמצוה היא בהדלקה^{יד}.

חרש המדבר ואינו שומע דינו כפקח ותיב במצות נר חנוכה^{יז}.

ה. קטן שלא הגיע לחנוף

קטן שלא הגיע לגיל חנוף פטור מלהדליק ודינו כחרש ושוטה, שלא עשה כלום בהדלקתו^{יח}.

ו. קטן שהגיע לחנוף

יש אומרים שקטן שהגיע לחנוף יכול להוציא אחרים ידי חובתם^{יט} (שפיון שחיובו מדרבנן יכול להוציא ידי חובה במצוה דרבנן^כ), אף מפשטות לשון השלחן ערוך בהלכות מגלה^{כא} משמע שהכריע שאין יכול להוציא אחרים ידי חובתם^{כא}.

ומכל מקום צריך לחנף קטן שיש לו בית בפני עצמו שידליק בעצמו מדין חנוף^{כב}.

רנד. סעיף ג ומ"ב ס"ק יא

רנה. סעיף ג ומ"ב ס"ק יב

רנו. מ"ב סימן תרע ס"ק יב

רנז. סעיף ג

רנח. שם

רנט. מאירי שבת כג. ובמסקנת דבריו דחה סברא זו.

רס. תרפט סעיף ב ובמ"ב שם

רסא. מ"ב ס"ק יג

רסב. מ"ב ס"ק יד ושעה"צ ס"ק יד

ואם אין לו בית בפני עצמו נתבאר לעיל פרק ב' סעיף ג' דעת השלחן ערוך שיוצא ידי חובה בהדלקת בעל הבית, ולשיטת הרמ"א שכל בני הבית מדליקין, הביא פאן הרמ"א שזה כולל גם קטן שהגיע לחנוכה, אף דעת שלטי הגבורים שאין צריך לחנוך את בניו הקטנים שהגיעו לחנוכה להדליק גרות (שאין צריך לחנוך קטנים אלא רק לעקר הדין ולא להדור מצוה^{רסג}).

גם לדעות שצריך לחנוך קטנים בהדלקה אין צריך לתנכם אלא רק לגר אחד בכל לילה ואין צריך להיות מוסיף והולך^{רסד}.

כשדרים בבית אשה וקטן (אפלו הגיע לחנוכה) תדליק האשה כיון שהיא מחיבת מעקר הדין^{רסה}.

ז. גר

גר מדליק גרות וצריך לברך, ומברך גם ברפת שעשה נסים לאבותינו^{רסי}.

רסג. ביאור ד"ה ולדין

רסד. מ"ב ס"ק יד

רסה. מ"ב ס"ק ט

רסו. מ"ב ס"ק יד, והטעם כיון שהם בני אברהם שנקרא אב המון גויים.

פָּרָק יב

בְּרָכוֹת הַהֲדָלָקָה

סימן תרעו

א. הַבְּרָכוֹת

בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן מְבָרֵךְ שְׁלוֹשׁ בְּרָכוֹת:

א. "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהַדְלִיק גֵּר שֶׁל חֲנֻכָּה".

א. "שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה".

א. "שֶׁחֲחִינּוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה"^{רסז}.

בְּשָׂאֵר הַלֵּילוֹת מְבָרֵךְ שְׁתֵּי בְּרָכוֹת: "לְהַדְלִיק" וְ"שֶׁעָשָׂה נִסִּים"^{רסח}. וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ "שֶׁחֲחִינּוּ", אֲף עַל פִּי שֶׁבְּכָל יוֹם הַתְּחִלָּה נִסְחָדָשׁ שֶׁהַשְּׂמֶן הַמְּשִׁיב לְדֹלֵק, מְכַל מְקוֹם אֵין מְבָרְכִים אֶלָּא עַל זְמַן הַתְּחִלָּת הַנִּסִּים^{רסט}.

ב. נִסַּח הַבְּרָכוֹת

בַּבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה: לְדַעַת הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ הַנִּסַּח "לְהַדְלִיק גֵּר חֲנֻכָּה", אֲךָ בַּגְּמָרָא וּבְכָל הַפּוֹסְקִים מוּבָא הַנִּסַּח "לְהַדְלִיק גֵּר שֶׁל חֲנֻכָּה". וְהַמְהַרְשֵׁ"ל כָּתַב לוֹמַר "לְהַדְלִיק גֵּר שֶׁל חֲנֻכָּה" בְּמִלָּה אַחַת, וְהַעוֹלָם אֵין נוֹהֲגִים כֵּן.

רסז. סעיף א

רסח. סעיף ב

רסט. מ"ב ס"ק ג

בְּבִרְכַּהּ הַשְּׁנֵיָהּ אוֹמְרִים "בְּיָמִים הֵהֱם בְּזִמְנֵהּ הַזֶּה", וְלֹא "בְּיָמִים הֵהֱם וּבְזִמְנֵהּ הַזֶּה"^ע.

בְּבִרְכַּהּ הַשְּׁלִישִׁית אוֹמְרִים "שֶׁהֲחִינּוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵהּ הַזֶּה" וְלֹא "... לְזִמְנֵהּ הַזֶּה", וְעַיִן בְּהַעֲרָה^{רע}.

ג. שִׁכַח לְבָרֵךְ שֶׁהֲחִינּוּ

לֹא בִּרְךָ "שֶׁהֲחִינּוּ" בְּשַׁעַת הַדְּלָקַת הַנְּרוֹת בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן וְכָבוּ הַנְּרוֹת, יְבָרֵךְ כְּשֶׁמְדַלֵּיק הַנְּרוֹת בְּלִילָה הַשְּׁנִי, וְאִם לֹא בִּרְךָ בְּלִילָה הַשְּׁנִי יְבָרֵךְ בְּלִילָה שָׁבוּ נִזְכָּר^{רב}.

לֹא בִּרְךָ שֶׁהֲחִינּוּ בְּכָל הַלֵּילוֹת וְגַם בְּלִילָה הַשְּׁמִינִי, מִסְּתַפֵּק הַשַּׁעַר הַצִּיּוֹן^{רע} אִם יָכוֹל לְבָרֵךְ בְּלִילָה הַשְּׁמִינִי לְאַחַר שֶׁהֲדַלֵּיק הַנְּרוֹת אוֹ אֶפְלוּ לְאַחַר שֶׁכָּבוּ הַנְּרוֹת. צְדָדֵי הַסַּפֵּק הֵם: הָאִם מְבָרְכִים שֶׁהֲחִינּוּ דְיוֹקָא עַל הַהֲדָלָקָה, וּלְפִי זֶה אֵינּוּ יָכוֹל לְבָרֵךְ, אוֹ שֶׁעָקַר הַבְּרָכָה נִתְקַנָּה עַל הַזִּמְנֵה שֶׁל חֲנֻכָּה, שֶׁנַּעֲשׂוּ בּוֹ נְסִים וְנִפְלְאוֹת, אֲלֵא שֶׁסָּמְכוּ זֹאת לְכַתְחֻלָּה לַהֲדָלָקָה, וּלְפִי זֶה אִם לֹא בִּרְךָ בְּהֲדָלָקָה יְבָרֵךְ אַחַר כֵּן, וְנִשְׁאַר בְּצָרִיךְ עַיּוֹן.

ד. זִמְנֵהּ הַבְּרָכָה

מְבָרְכִים קִדְּם הַהֲדָלָקָה כִּיּוֹן שֶׁצָּרִיךְ שְׁיִהְיוּ כָּל הַבְּרָכוֹת עוֹבְרִים לְעֲשִׂיתָן כְּלוֹמַר קִדְּם קִיּוֹם הַמְּצוּהָ^{עד}.

ער. מ"ב ס"ק א

רעא. שם, ובמ"ב הוצאת "דרשו" הובא דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ש וואזנר זצ"ל לומר "...לזמן הזה" וכן המנהג

ערב. סעיף א

רעג. ס"ק ג

עדר. רמ"א סעיף ב ומ"ב ס"ק ד

שֶׁכַּח לְבָרֵךְ הַבְּרָכוֹת וְהִתְחִיל לְהַדְלִיק – אִם עֲדִין לֹא סִיִּים הַדְּלָקָת כָּל הַנְּרוֹת יָכוֹל לְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת וּלְהַמְשִׁיךְ לְהַדְלִיק שְׁאָר הַנְּרוֹת^{ערה}.

וְאִם כְּבָר סִיִּים הַדְּלָקָת כָּל הַנְּרוֹת וְהַנְּרוֹת עֲדִין דּוֹלְקִים, יָכוֹל לְבָרֵךְ "שְׁעֶשֶׂה נְסִיִּים" וְ"שְׁהַחֲיֵנוּ", אֲבָל לֹא יִבְרַךְ בְּרַפְת "לְהַדְלִיק"^{רע"ו}, כְּדִין הַרוֹאֶה גַר חֲנֻפָּה, שְׂתִתְּבָאֵר לְקַמֵּן סְעִיף ו' שֶׁמְבָרֵךְ שְׁתֵּי בְּרָכוֹת אֱלוֹר^{ע"ז}.

אִם לֹא בָרַךְ וְקָדַם שְׁגָמַר לְהַדְלִיק כָּל הַנְּרוֹת כְּבוֹ הַנְּרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים (שְׁאִין צָרִיךְ לַחְזֹר וּלְהַדְלִיקָם אִם רוֹצֶה לְקַיֵּם רַק אֶת עֶקֶר הַדִּין, כְּדִלְעִיל פֶּרֶק י' סְעִיף ד'), אַף עַל פִּי שְׂמַמְשִׁיךְ לְהַדְלִיק אֶת שְׁאָר הַנְּרוֹת לֹא יִבְרַךְ בְּרַפְת "לְהַדְלִיק", שְׁאִין מְבָרְכִים בְּרַכָּה זֹו עַל גֵּרוֹת הַדּוֹר לְבַד, וּמְדִין בְּרַפְת הַרוֹאֶה יָכוֹל לְבָרֵךְ "שְׁעֶשֶׂה נְסִיִּים" (וְ"שְׁהַחֲיֵנוּ")^{רע"ח}.

ה. הַנְּרֵת הַלְלוֹ

לְאַחַר הַהַדְּלָקָה נוֹהֲגִים לֹאמֹר "הַנְּרֵת הַלְלוֹ אָנוּ מְדִלִיקִים עַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַנְּסִיִּים וְעַל הַנְּפִלְאוֹת" וְכוּ'^{רע"ט}, וְאוֹמֵר נִסַּח זֶה מְיָד לְאַחַר שְׁהַדְלִיק גַּר רֵאשׁוֹן (שֶׁהוּא עֶקֶר הַהַדְּלָקָה) וְגוֹמֵר הַדְּלָקָת שְׁאָר הַנְּרוֹת תּוֹךְ כְּדִי אֲמִירַת "הַנְּרֵת הַלְלוֹ", אֲבָל גַּם מִי שְׁאוֹמְרוֹ לְאַחַר הַדְּלָקָת כָּל הַנְּרוֹת שְׁפִיר דְּמִי^{כ"פ}.

ערה. מ"ב שם

רעו. מ"ב ס"ק ד

רעז. שעה"צ ס"ק ח

רעה. שעה"צ ס"ק ה ונוסח דידן הנוסח שונה

רעט. סעיף ד

רפ. מ"ב ס"ק ח

בנסח "הנרת הללו" יש שלוששים ושש תבות בלא המלים "הנרת הללו", והינו הנרות הללו הם ל"ו, שסוף הנרות שמדליקים בחנכה הוא ל"ו.

ולכן לא יאמר "הנרת הללו קדש הם" אלא "הנרת הללו קדש" שאם יוסיף את המלה "הם" יהיו שלוששים ושבע תבות ולא שלוששים ושש.

[בנסח המופיע לפנינו יש יותר מל"ו תבות (ולכן גם יכול לומר "הם").]

בתבות "הנרת הללו" יש שמונה אותיות, רמז לשמונת ימי חנכה^{רפא}.

ו. הרואה נר חנכה

מי שאינו יכול להדליק נר חנכה (כגון שהוא בספינה^{רפב}), ואין מי שידליק עליו בביתו, וגם אינו יכול להשתתף בפרוטה בהדלקת אחר, בזמן שרואה נרות חנכה דולקים מברך ברפת "שעשה נסים", ובלילה הראשון גם ברפת "שהחנינו", וזה הנקרא בפ"י חז"ל ברפת הרואה.

יש מהפוסקים הסוברים שגם אם יש מי שמדליק בביתו, אם אינו מדליק בעצמו נר חנכה ואינו משתתף בפרוטה בהדלקת אחר צריך לברך ברפת הרואה^{רפג}.

ולהלכה נפסק שספק ברכות להקל ולא יברך באפן זה^{רפד}.

רפא. מ"ב שם

רפב. סעיף ג

רפג. מ"ב ס"ק ו

רפד. שבת כג. רש"י ד"ה הרואה

פָּרָק יג

סֵדֵר הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת

סימן תרעו

בְּסֵדֵר הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת יֵשׁ שְׁלוֹשׁ שְׂיטוֹת:

א. דַּעַת הַשְּׁלֶחֶן עָרוּף:

בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן יְדָלִיק אֶת הַנֵּר הַיְמָנִי בְּיוֹתֵר.
 בְּלִילָה הַשֵּׁנִי יוֹסִיף גַּר נוֹסֵף מִשְּׂמָאל לְנֵר שֶׁהַדְּלִיק אֶתְמוֹל,
 וַיִּתְחִיל בְּנֵר הַשְּׂמָאֵלִי (הַחֲדָשׁ) וַיְדָלִיק אַחֵר כֶּף אֶת הַנֵּר הַיְמָנִי
 שֶׁהַדְּלִיק אֶתְמוֹל, וְכֵן בְּכָל לַיְלָה יוֹסִיף גַּר נוֹסֵף מִשְּׂמָאל וַיִּתְחִיל
 בְּנֵר הַחֲדָשׁ וְאַחֵר כֶּף יְדָלִיק אֶת הַנֵּרוֹת הַיְמָנִיִּים^{רפ"ה}.

וְאִין חֲלוּק בְּזֶה אִם מִדְּלִיק בִּימִין הַפֶּתַח (כְּגוֹן אִם אִין שָׁם
 מְזוּזָה) אוֹ בְּשְׂמָאל הַפֶּתַח אוֹ בְּחִלְל הַדְּלָת אוֹ בְּחִלוֹן^{רפ"ו}.

סֵדֵר הַהַדְּלָקָה בְּאֶפֶן זֶה עָדִיף מִהַטְּעָמִים דְּלִהְלֵן:

1. שְׂמָקִים דְּבָרֵי חַז"ל "כָּל פְּנוֹת שְׂאֵתָה פּוֹנָה לֹא יִהְיוּ אֶלָּא
 דָּרָף יְמִין", וְהִינוּ שְׂמֵתְחִיל בְּשְׂמָאל וּפּוֹנָה לְיְמִין^{רפ"ו}.

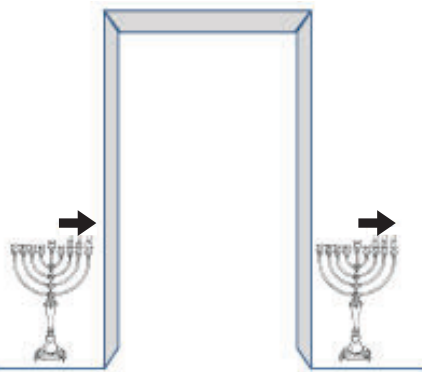
2. שְׂמֵתְחִיל לְהַדְּלִיק אֶת הַנֵּר הַחֲדָשׁ שֶׁהוּא מוֹרָה עַל הַנֵּס,
 שֶׁהָרִי כְּכֹל שֶׁעָבְרוּ הַיְמִים הָיָה הַנֵּס גָּדוֹל יוֹתֵר^{רפ"ח}.

רפח. סעיף ה

רפו. מ"ב ס"ק יא

רפז. מ"ב ס"ק י

רפח. סעיף ה

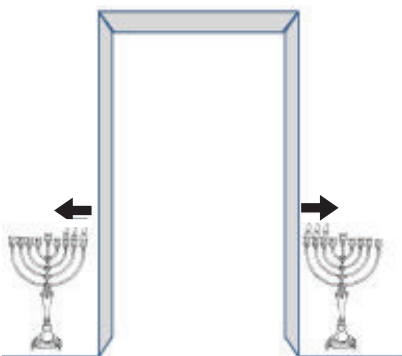

וּלְפִי זֶה בְּשַׁעַה שְׁמֵדְלִיק יִרְחִיק עֲצָמוֹ
 לְצַד שְׂמָאל וַיִּתְחִיל לְהַדְלִיק בְּנֵר
 הַשְּׂמָאֵל, וְלֹא יַעֲמִיד עֲצָמוֹ מוֹל הַמְּנוֹרָה
 וַיִּתְחִיל בְּנֵר הַשְּׂמָאֵל, כִּיּוֹן שְׂכּוֹל לְהִיּוֹת
 שְׂיִצְטָרֵךְ לְדַלֵּג עַל גְּרוֹת אַחֲרִים וַיְהִי
 מַעֲבִיר עַל הַמְּצוּוֹת^{רפ"ט}.

ב. דַּעַת הַמַּהְרֵש"ל וְהַגַּר"א :

לְשׁוֹנֵם שֶׁל הַמַּהְרֵש"ל וְהַגַּר"א מִתְבְּאָרֵת בְּזִמְנֵן שְׁהַדְלִיקוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת לְיַד
 הַפֶּתַח, וְהַנִּיחוּ הַמְּנוֹרָה סָמוּךְ לַפֶּתַח מִבְּפָנִים. וּבְזִמְנֵן שְׁמֵדְלִיקִין בַּחוּץ
 בְּפֶתַח הַבַּיִת, הַדִּין יְהִי לְהַפֵּךְ.
 בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן יְדַלִּיק אֶת הַנֵּר הַסָּמוּךְ בְּיוֹתֵר לַפֶּתַח.

בְּשָׁר הַלֵּילוֹת:

אִם הִנִּיחַ בְּצַד שְׂמָאל שֶׁל הַפֶּתַח, וְהַדְלִיק
 בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן אֶת הַנֵּר הַיְמָנִי בְּיוֹתֵר,
 בְּלִילָה הַשֵּׁנִי יְדַלִּיק אֶת הַנֵּר הַיְמָנִי
 שְׁהַדְלִיק אֶתְמוֹל וְאַחַר כֵּן יְדַלִּיק אֶת
 הַנֵּר הַשְּׂמָאֵל, וְכֵן בְּשָׁר הַלֵּילוֹת.

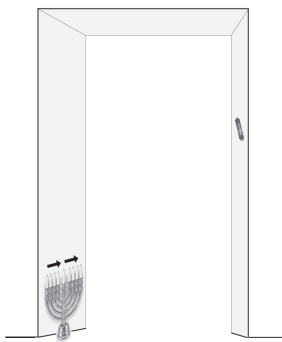
וְאִם הִנִּיחַ בְּצַד יְמִין שֶׁל הַפֶּתַח, וְהַדְלִיק בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן
 אֶת הַנֵּר הַשְּׂמָאֵל בְּיוֹתֵר, בְּלִילָה הַשֵּׁנִי יְדַלִּיק אֶת הַנֵּר

רפ"ט. שם

השִׁמְאֵלִי שֶׁהִדְלִיק אֶתְמוֹל וְאַחַר כִּף יְדִלִיק אֶת הַנֵּר הַיְמָנִי,
וְכֵן בְּשָׂאֵר הַלֵּילוֹת^{רצ}.

סֵדֵר הַהִדְלָקָה בְּאֶפֶן זֶה עָדִיף מִהִטְעָמִים דְּלִהְלֹן:

1. שְׁמֵתְחִיל לְהִדְלִיק אֶת הַנֵּר שֶׁמִּנְחַב בְּטַפַּח הַסְּמוּךְ לַפֶּתַח.
2. שְׁמֵתְחִיל לְהִדְלִיק בְּנֵר שֶׁהוּא עֶקֶר הַמְצֻוֶה וְלֹא בְּנֵר שֶׁהוּא
רַק לְהַדוּר^{רצא}.

טוֹב וְנָכוֹן אִם יְכוֹל לְסַדֵּר אֶת כָּל הַנֵּרוֹת
בְּתוֹךְ חֲלַל הַפֶּתַח וַיְנִיחֵן לְאַרְכָּן^{רצב}, וְכֵלֵן
יְהִיוּ בְּטַפַּח הַסְּמוּךְ לַפֶּתַח^{רצג} (וְכִף יְקִים
גַּם דַּעַת הַשְּׁלֵחַן עָרוּף שֶׁיְדִלִיק אֶת הַנֵּר
הַשִּׁמְאֵלִי וַיְדִלִיק מִשְׁמֵאל לְיָמִין)^{רצד}.

ג. דַּעַת הַלְבוּשׁ וְהַטְּוִי:

בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן יְדִלִיק אֶת הַנֵּר הַסְּמוּךְ בְּיוֹתֵר לַפֶּתַח, וּבְשָׂאֵר
הַלֵּילוֹת לְעוֹלָם יְדִלִיק מִיְמִין לְשְׁמֵאל^{רצה}, וְלִשְׁיטָתָם כָּל פְּנוֹת
שְׂאֵתָהּ פּוֹנֶה לֹא יְהִיוּ אֶלָּא דְרָף יָמִין הַיְנוּ שֶׁיִּתְחִיל מִיְמִין^{רצו}.
וְהַיְנוּ^{רצז} שְׂאֵם מְדִלִיק בְּשְׁמֵאל הַפֶּתַח, יְדִלִיק בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן
אֶת הַנֵּר הַיְמָנִי בְּיוֹתֵר הַסְּמוּךְ לַפֶּתַח, וּבְשָׂאֵר הַלֵּילוֹת יִתְחִיל

רצ. מ"ב ס"ק ט

רצא. שעה"צ ס"ק יד

רצב. עפ"י ביאורו של המטה משה תקעט בשם המהרש"ל

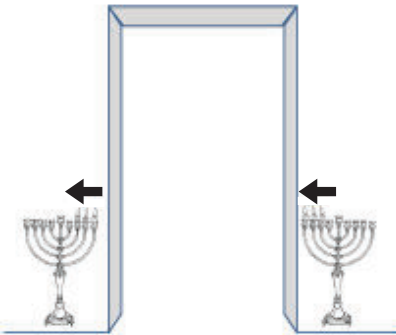
רצג. מ"ב ס"ק ט

רצד. ואמנם ירוויח את טפח הסמוך לפתח אך דין הדלקה בעיקר הנר לא יקיים.

רצה. ביאורה"ל ד"ה כדי

רצו. טז ס"ק ז

רצז. ביאור דבריו דלהלן לא נכתב בפירוש בדבריו אלא איירי באופן אחר, אך שיטתו
דלהלן מתבארת בתוך דבריו.

בְּנֵר הַיֶּשֶׁן וַיִּפְּנֶה מִיְמִין לְשִׁמְאֵל, וְאִם
מִדְּלִיק בְּיָמִין הִפְתַּח יְדִלִיק בְּלִילָה
הָרֵאשׁוֹן אֶת הַנֵּר הַשְּׁמְאֵלִי בְּיוֹתֵר הַסְּמוּךְ
לְפֶתַח, וּבְשָׂאֵר הַלֵּילוֹת יִנִּיחַ הַנְּרוֹת סְמוּךְ
לְפֶתַח וַיְדִלִיק אֶת הַנֵּר הַחֲדָשׁ וַיִּפְּנֶה
מִיְמִין לְשִׁמְאֵל.

ד. לְהִלְכָה :

אֵין נִפְקָא מִינָא בְּעֵצָם הַמְצֻוָּה אֵיךְ יִנְהַג, שְׁהָרִי בְּכָל מְקָרָה
יּוֹצֵא לְכֵלֵי עֲלָמָא, וְהַמְחִלְקַת הִיא רַק לְכַתְּחִלָּה מֵאֵיזָה מְקוֹם
עֲדִיף לְהִתְחִיל לְהַדְלִיק, וְדַעְבִּיד כְּמַר עֲבִיד וְדַעְבִּיד כְּמַר עֲבִיד^{ר"ח צ}.

רחצ. ביאורה"ל ד"ה כדי

פֶּרֶק יָד

דִּין אֶכְסָנָאִי

סימן תרעז

א. גֵּדֵר אֶכְסָנָאִי

אֶכְסָנָאִי הֵנוּ אוֹרַח שְׁמֵת־אֶכְסָן בְּבֵית אַחֲרִים, שְׁאִינוּ יוֹצֵא יָדֵי חוּבָה בְּהַדְלָקַת בַּעַל הַבַּיִת. אוּלָם אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת שֶׁבַעַל הַבַּיִת מוֹצִיאֵו יָדֵי חוּבָה בְּהַדְלָקָתוֹ כְּגוֹן בְּנוֹ וְכַדוּמָה אִינוּ נֶחֱשָׁב כְּאֶכְסָנָאִי^{רצט}.

בַּחוּרִים הַלּוּמְדִים מִחוּץ לְבֵיתָם וְיִשְׁנִים אֶצֶל בַּעַל בַּיִת וְאִינָם אוֹכְלִים שָׁם בְּקַבִּיעוֹת, דִּינָם כְּאֶכְסָנָאִי^ש.

אוֹרַח הָאוֹכֵל אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת בְּקַבִּיעוֹת, וְכֵן מְשֻׁרְתִים הָאוֹכְלִים אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת בְּקַבִּיעוֹת, הֵרִי הֵם נֶחֱשָׁבִים כְּבְנֵי בֵיתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, וּמַעַקֵר הַדִּין אֵין צְרִיכִים לְהַדְלִיק בְּעֶצְמָם, אֶלָּא רַק אִם רוֹצִים לְהִיּוֹת כְּדִין הַמְהַדְרִין^{שא}.

ב. דִּין אֶכְסָנָאִי כְּשֶׁאֵין מְדַלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ

אֶכְסָנָאִי שֶׁיּוֹדֵעַ שְׁאֵין מְדַלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ:

אִם יָכוֹל לְהַדְלִיק גַּר לְבַדּוֹ, עָדִיף שֶׁיְדַלִּיק בְּעֶצְמוֹ^{שב}.

רצט. סעיף א

ש. מ"ב ס"ק א

שא. מ"ב ס"ק א

שב. מ"ב ס"ק ג

אף אם אין לו אפשרות להדליק נר, ישפתף בהדלקה עם בעל הבית וישמע ממנו הברכות^ג.

ג. דין אכסנאי שמדליקין עליו בביתו

אכסנאי שיודע בברור שמדליקין עליו בביתו, אינו צריך להדליק או להשפתף, שהרי יוצא ידי חובה בהדלקת אשתו אף כשנמצא במקום רחוק.

אף אם אינו יודע בברור שאשתו מדלקת, ידליק בעצמו או ישפתף עם בעל הבית (ויכונן שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו, כדי שלא יהא ברכה שאינה צריכה^ד).

אם לא כונן לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו, ובא לביתו ומצא שאשתו כבר הדליקה נרות, ידליק גם הוא נרות, אף דעת המגן אברהם שידליק בלא ברכה^ה.

ד. אפן ההשפתפות

אפן ההשפתפות עם בעל הבית:

נותן לבעל הבית פרוטה ועל ידי כך הוא מקנה לו חלק בשמן.

אם בעל הבית מקנה לו חלק בשמן במתנה גם כן נחשב להשפתפות, אף צריך שיעשה הקנין באחת מדרכי הקנינים ואין די באמירה בלבד^ו.

ג. סעיף א ומ"ב ס"ק ד

ד. לבושי שרד על הט"ז ס"ק א

ה. מ"ב ס"ק ב

ו. מ"ב ס"ק שם, ושעה"צ ס"ק ט

יֵשׁ מִהֶאֱחָרוֹנִים שְׁכַתְּבוּ שְׁצָרֶיךָ בְּעַל הַבַּיִת לְהוֹסִיף מְעַט שֶׁמֶן
 יוֹתֵר מִמָּה שְׁרָגִיל לְהַדְלִיק, בְּשֶׁבִיל הָאוֹרֶחַ^ז.

וְצָרֶיךָ שֶׁהֵשִׁתְּפוֹת בְּשֶׁמֶן תִּהְיֶה בְּאֶפֶן שְׁבָכָל לִילָה יְדֻלִּיק
 בְּעַל הַבַּיִת בְּשֶׁמֶן הַמְּשֻׁתֵּף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׂיֻדְלִיק לִילָה בְּשֶׁמֶן
 שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת וְלִילָה בְּשֶׁמֶן שֶׁל הָאוֹרֶחַ^ח.

ה. יֵשׁ לְאַכְסְנָאֵי פֶתַח בְּפָנֵי עֲצָמוֹ

אִם יֵשׁ לְאַכְסְנָאֵי פֶתַח בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, חָיֵב לְהַדְלִיק בְּאוֹתוֹ הַפֶּתַח
 גֵּרוֹת אֶף אִם מְדֻלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד שְׂיֻבְאוֹ לְהַחֲשֹׁדוֹ
 שֶׁלֹּא הַדְלִיק גֵּרוֹת^ט, כְּפִי שֶׁנִּתְּבָאֵר לְעֵיל פֶּרֶק ג' סְעִיף ח', שְׂיֵשׁ
 לְהַדְלִיק גֵּרוֹת בְּכָל הַפֶּתָחִים מִפְּנֵי הַחֲשָׁד.

גַּם בְּאֶפֶן שֶׁהִפְתַּח פְּתוּחַ בְּאוֹתוֹ צַד שָׁבוּ בְּעַל הַבַּיִת מְדֻלִּיק
 גֵּרוֹתָיו, מְכַל מְקוֹם יֵשׁ לְחֲשֹׁשׁ שֶׁמָּא יוֹדְעִים שְׂיֵשׁ כָּאֵן אוֹרֶחַ
 וַיֵּאמְרוּ שֶׁלֹּא הַדְלִיק גֵּרוֹת^י.

בְּאֶפֶן זֶה שְׂמֵדֻלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ וְכָל הַהֲדַלְקָה הִיא מִפְּנֵי הַחֲשָׁד,
 יֵשׁ מִהַפּוֹסְקִים שְׂפָסְקוּ שֶׁלֹּא יִבְרָךְ, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא תִקְנוּ בְּרָכָה
 כְּשֶׁמְדֻלִּיק מִפְּנֵי הַחֲשָׁד^{יא}, וַיֵּשׁ שְׁכַתְּבוּ שְׂיֻכּוֹל לְבָרֶךְ וַאֲיֵנוּ דוּמָה
 לְכָל אֶפְנֵי הַדְלָקָה מִפְּנֵי הַחֲשָׁד^{יב}.

זז. סעיף א ומ"ב ס"ק ג, (ובקונטרס נר שמואל כתב דלכאורה יעשה פתילות עבות דהרי
 י"א שאין שום ענין בהדלקה יותר מחצי שעה, ויש לעיין בזה).

שח. ביאורה"ל ד"ה להשתתף

שט. סעיף א ומ"ב ס"ק ה

שי. מ"ב ס"ק ו

שיא. מ"ב ס"ק ח

שיב. שעה צ"ס"ק טז והטעם שבכל חצר שמדליק מפני החשד כבר הדליק בברכה בהדלקתו
 הראשונה, אבל באכסנאי שאינו מברך כלל מחויב להדליק בברכה

ו. המקום הקובע כשמדליק מפני החשד

השלחן ערוך פסק שאכסנאי מדליק מפני החשד במבאר בסעיף ה', גם באפן שנמצא בבית רק לשנה ואלו אכילתו על שלחן בעל הבית. מכל מקום הוא מחיב להדליק, וידליק במקום שישן, שפיון שיש לו בית מיחד לשנה והעולם רואים שנכנס ויוצא שם, יבואו לחשדו שאינו מדליק כלל^{שיג}.

והוסיף הרמ"א דבזמן שמדליקין בפנים, שפרסום הנס אינו לעוברי הדרכים אלא לבני הבית, ידליק במקום אכילתו, שהרי מקום אכילתו הוא העקר, וחשד מבני הבית ליכא, שהרי הם רואים שמדליק במקום אכילתו.

ז. החשד בזמן שמדליקין בפנים

יש מהפוסקים שסוברים שבזמן שמדליקין בפנים ועקר פרסומי נסא הוא לבני הבית שבפנים, מחיב האכסנאי להדליק ואינו יכול לסמוך על הדלקת אשתו שמדלקת בביתו, פיון שבני הבית שהוא שם אינם יודעים שהדליקו עליו בביתו ויבואו לחשדו שאינו מדליק גרות.

וגם השתתפות בפרוטה עם בעל הבית לא תועיל, שפיון שנוהגים שכל בני הבית מדליקין (כדין המהדרין שכל אחד מבני הבית מדליק כדלעיל פ"ק ב' סעיף ב' ג') והוא אינו מדליק, יבואו לחשדו שאינו מדליק.

שיג. סעיף א

והמגן אברהם הכריע שרק אם יש לו חדר בפני עצמו ואוכל שם (שנראה כבית בפני עצמו), יש להחמיר לחיבו להדליק מפני החשד, אבל אם אין לו חדר בפני עצמו אין להחמיר שידליק מפני החשד^{שי}.

ח. הסועד אצל חברו באקראי

הסועד אצל חברו באקראי ויש לו בית באותה העיר, אין יכול להדליק בבית חברו, אלא מחייב לילך לביתו ולהדליק שם (גם בזמן שמדליקין בפנים).

ואם אינו יכול להדליק, תדליק אשתו עליו בביתו, ומכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו^{שטו}.

אם הולך לבית חברו לאכל ולישן כל שמונת ימי חנכה, אף אם אוכל בביתו סעודה אחת ביום, ידליק בבית שאוכל וישן שם בלילה^{שטו}.

ט. אכסנאי המתאכסן במקום שאין שם יהודים

אכסנאי הנמצא במקום שאין שם יהודים ומדליקין עליו גר חנכה בביתו, נחלקו הפוסקים אם ידליק גרות חנכה.

דעת המרדכי שחייב להדליק ולברך, כיון שסובר שחונן מחובת הדלקת גר חנכה מחייב גם לראות גר חנכה, ואם אין שם יהודים שידליקו גרות מחייב מדינא להדליק בעצמו ולא לסמך על כן שמדליקין עליו בביתו^{שי}.

שיד. מ"ב ס"ק ז

שטו. מ"ב ס"ק יב

שטז. ביאור"ל ד"ה במקום שאוכל

שיז. שו"ע - רמ"א סעיף ג ומ"ב ס"ק יד

דעת שאר הפוסקים שאין חיוב לראות גרות דולקים, ולכן
אם מדליקין עליו בביתו אין צריך להדליק ובגודאי לא יברך
על כך שיח.

ובדעת השלחן ערוך פתב המשנה ברורה שיש סתירה בדבריו,
והכריע להלכה שלא יברך שיט.

י. הרוצה להחמיר להדליק בברכה

אכסנאי שמדליקין עליו בביתו ורוצה להדליק בברכה, נחלקו
הפוסקים אם יש אפן שיכול לעשות כן.

דעת הרמ"א שיכול לבנון במחשבה קדם שעת ההדלקה שאינו
רוצה לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו, ואז תחול עליו חובת
הדלקה וצריך להדליק בברכה שכ.

ויש פוסקים הסוברים שלאחר שחז"ל פטרוהו מלהדליק
(בגלל הדלקת אשתו) אין יכול לומר שאינו רוצה לצאת
בהדלקת אשתו, ולא יועיל מה שיכונן שאינו רוצה לצאת ידי
חובה בהדלקתה שכא.

ולמעשה אין למחות ביד הנוהג כך ומדליק בברכה, כיון
שהרבה אחרונים הכריעו שיכול לברך, ומכל מקום עדיף שלא
יברך בעצמו אלא ישמע הברכות מאחר ויכונן לצאת בברכתו
ויענה אמן וידליק גרותיו.

שיח. מ"ב שם

שיט. מ"ב שם ועיי' בשעה"צ ס"ק כא שהביא דברי המאמר מרדכי המיישב בדוחק

שכ. סעיף ד ומ"ב ס"ק טו

שכא. מ"ב ס"ק טז

כְּמוֹ כֵּן יָכוֹל לְהַדְלִיק לְפָנַי הַזְמַן שְׁאִשְׁתּוֹ מְדַלֶּקֶת (כְּגוֹן
שִׁידְלִיק לְפָנַי מְעַרִיב וְאִשְׁתּוֹ תְּדַלִּיק אַחֲרַי מְעַרִיב וְכְדוּמָה)
וַיִּדְלִיק בְּבִרְכָה שׁכב.

פָּרָק טו

דין נותר השמן שבבנר

סימן תרעז

א. הנותר מן השמן

אם נתן בנר שמן רק כשעור ההדלקה וככה באמצע ונותר שמן, הרי כל השמן הנותר הקצה למצותו ואסור להנות ממנו וצריך לבערו^{שכג}.

אבל יכול להשתמש בו להדלקת נרות חנכה למחרת^{שכד}.

ב. הנותר מן השמן ביום השמיני

הנותר מן השמן לאחר שהדליק את הנרות ביום השמיני, שאין יכול להשתמש בו למחרת, הדין תלוי:

אם נתן בנר שמן רק כשעור ההדלקה, הרי כל השמן הנותר הקצה למצותו וצריך לבערו^{שכה}.

אם נתן בנר שמן יותר משעור ההדלקה, והתנה שמותר השמן יהא חלין, ונותר מהשמן לאחר שדלק כשעור, יכול להשתמש בנותר השמן לחלין.

שכג. סעיף ד

שכד. מ"ב ס"ק יז

שכה. סעיף ד

אם נתן בנר שמן יותר משעור ההדלקה בסתם ולא התנה כלום, ונותר מהשמן לאחר שדלק בשעור נתבאר לעיל פרק ז' סעיף ו', דדעת השלחן ערוך שמותר להשתמש בנותר השמן לחלין, אף יש פוסקים הסוברים שהקצה כל השמן למצותו וצריך לבערו^{שכו}.

שמן שנשארו בצלוחית (בבבוק) לא נאסר, ומותר להשתמש בו לחלין^{שכו}.

אם כבה הנר בליילה השביעי בתוך הזמן, והוסיף עבור הדלקת הליילה השמיני שמן אפלו יותר מכפי מצותו, ודלק בשעור ונותר שמן בנר, יהא אסור לכלי עלמא להשתמש בשמן שנותר כיון שודאי יש בו תערובת של שמן של הליילה השביעי שבתוך זמן המצוה^{שכה}.

ג. אפן הבעור

מותר השמן שאסור להנות ממנו, צריך לבערו על ידי שיעשה מדורה וישרפנו בפני עצמו^{שכט}, ואסור להניחו, ואפלו אם רוצה להניחו לשנה הבאה כדי לקיים בו מצות גר חנכה, כיון שחוששים לתקלה שמא יבוא לאכלו במשך השנה, ואף אם יניחנו בכלי מאוס שאין חשש שמא יאכלנו, מכל מקום חוששים שמא יבא להנות ממנו על ידי הדלקה לצורך חלין^{של}.

שכו. מ"ב ס"ק יח

שכו. ביאור"ל ד"ה הצריך

שכה. ביאור"ל ד"ה מן השמן

שכט. סעיף ד

של. מ"ב ס"ק יט

ד. נתערב מותר השמן בשמן אחר

אם נתערב מותר השמן שאסור בהנאה עם שמן אחר של חלין, יש בזה דין של תערבת אסור והתר שבטל בששים, דהינו שאם יש כמות של פי ששים שמן של התר כנגד השמן של אסור הרי הוא מתבטל ומתר להשתמש בו.

אם אין ששים כנגד שמן האסור ורוצה להוסיף לאחר שנתערב עוד שמן של התר כדי שיהא פי ששים כנגד האסור, הביא השלחן ערוך דעות הפוסקים האוסרים^{שלא}, אך יש דעות המתירין באסור דרבנן להוסיף עליו מההתר כדי לבטלו^{שלב}.

שלא. סעיף ד

שלב. מ"ב ס"ק כ

פֶּרֶק טז

הַדְּלָקַת נְרוֹת בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת

סימן תרעח תרעט תרפא

א. גַּר שַׁבָּת וְגַר חֲנֻכָּה - מַה קוּדֵם

מִי שָׁאִין יָדוֹ מְשֻׁגָּת לְקַנּוֹת גַּם גַּר שַׁבָּת וְגַם גַּר חֲנֻכָּה יִקְנֶה גַּר שַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּר שַׁבָּת תִּקְנֶה חַי"ל לְצַרְךָ שְׁלוֹם בֵּית (שְׁמֻצְטֵעִים לִישֵׁב בְּחֻשָׁךְ^{ש"ג}) וְהוּא חָשׁוּב יוֹתֵר מִגַּר חֲנֻכָּה שֶׁתִּקְנֶהוּ לְפָרְסוּמֵי נֶסֶא^{ש"ד}.

יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּזֶמַן שֶׁמְדַלִּיקִים בְּפָנִים מְדַלִּיקִים נְרוֹת חֲנֻכָּה עַל הַשְּׁלָחַן בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אִף עַל פִּי שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְשַׁתְּמָשִׁים בְּנְרוֹת חֲנֻכָּה, וְלָכֵן אִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת לְקַנּוֹת גַּר שַׁבָּת וְגַר חֲנֻכָּה, יְדַלִּיק נְרוֹת חֲנֻכָּה וַיִּנְיַחֵם עַל הַשְּׁלָחַן וַיִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּאוֹתָם הַנְּרוֹת גַּם לְסַעוּדַת שַׁבָּת.

וְרַב הָאֲחֵרוֹנִים חוֹלְקִים, וְסוֹבְרִים שֶׁאִף בְּזֶמַן שֶׁמְדַלִּיקִים בְּפָנִים אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּאוֹרָם, וְלָכֵן אִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת אֶלָּא רַק לְגַר אֶחָד יְדַלִּיק אֶת הַנֶּר הַיָּחִיד שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְגַר שַׁבָּת^{ש"ה}.

ש"ג. תרעח מג"א ס"ק א

ש"ד. תרעח סעי' א

ש"ה. תרעח מ"ב ס"ק ב

לכתחלה טוב וראוי להדליק לפחות שני נרות לכבוד שבת, אבל אם יש לו שני נרות בלבד, ידליק נר אחד לשבת ונר אחד לחנוכה, כיוון שבשעת הדחק מספיק לנר שבת נר אחד^{שלו}.

ב. נר חנוכה ויין לקדוש והבדלה - מה קודם

מי שיש לו נר לשבת, אבל אין ידו משגת לקנות גם נר חנוכה וגם יין לקדוש או להבדלה, חלוק הדין אם יש לו פת או אין לו פת^{שלו}.

אם יש לו פת, שישכול לקדש על הפת, יקנה נר נוסף לחנוכה, כיוון שבהדלקת נרות חנוכה מקיים פרסומי נסא, ועוד שהרי מעקר הדין יכול לצאת ידי חובת קדוש על הפת וחובת הבדלה כשמבדיל בתפלה^{שלח}.

ואם אין לו פת, קננית הפת קודמת [דמקיים בזה מצות קדוש ועקר סעודת שבת, ועוד דיש אומרים דחייב אכילת פת בשבת ובציעה על לחם משנה הוא מדאורייתא^{שלט}].

ג. ידליק נר חנוכה לפני נר שבת

נחלקו הפוסקים אם לאחר הדלקת נרות שבת מתר לעשות מלאכה האסורה בשבת או לא^{שמ}.

שלו. תרעח מ"ב ס"ק א

שלו. תרעח סעיף א ומ"ב ס"ק ד

שלח. תרעח מ"ב ס"ק ו

שלט. תרעח ט"ז ס"ק ב ומ"ב סימן רסג ס"ק ט ובבאוה"ל ד"ה אין

שמ. תרעט מ"ב ס"ק א

בְּעָרֵב שַׁבַּת מִדְּלִיקֵי גֵר חֲנֻכָּה בְּבִרְכָּה וְאַחַר כֶּף מִדְּלִיקֵי גֵר שַׁבַּת, וְהִטְעַם, כִּיּוֹן שֶׁחֲשָׁשׁוּ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים שְׂאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה לְאַחַר שֶׁהִדְלִיקוּ גֵרוֹת שַׁבַּת^{שמא}.

אִם הִדְלִיק גֵרוֹת שַׁבַּת וְאַחַר כֶּף נִזְכָּר שֶׁלֹּא הִדְלִיק גֵרוֹת חֲנֻכָּה, יֵשׁ בְּזֶה חֲלוּק בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה: אִישׁ שֶׁשָּׂכַח יָכוֹל לְהִדְלִיק גֵרוֹת חֲנֻכָּה, כִּיּוֹן שֶׁסּוּמְכִים עַל רֹב הַפּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים שֶׁמִּתָּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה לְאַחַר הִדְלָקַת גֵרוֹת שַׁבַּת.

אָבָל אִשָּׁה שֶׁשָּׂכַחָה אֵינָה יְכוּלָה לְהִדְלִיק אַחַר כֶּף גֵרוֹת חֲנֻכָּה, כִּיּוֹן שֶׁהַמְנַהֵג שֶׁמִּסְתַּמָּא מְקַבֵּלֵת שַׁבַּת בְּהִדְלָקַת גֵרוֹת שַׁבַּת, וְלִכֵּן תֹּאמַר לְאַחַר לְהִדְלִיק בְּשִׁבְלָהּ, וְהַמְדִּיק יְבָרֵךְ בְּרַפְתּוֹ "לְהִדְלִיק" וְהָאִשָּׁה תְּבָרֵךְ "שֶׁעָשָׂה נְסִים" וְ"שֶׁחֲחִינוּ"^{שמב}.

ד. זְמַן הִדְלָקַת הַגֵּרוֹת בְּעָרֵב שַׁבַּת

זְמַן הִדְלָקַת הַגֵּרוֹת אֶפְלוּ בְּעָרֵב שַׁבַּת הוּא לֹא לְפָנֵי פְּלַג הַמְנַחָה [שְׁעָה וָרִבַּע זְמַנִּים לְפָנֵי הַלֵּילָה].

וְצָרִיךְ לְהִדְלִיק גֵרוֹת אֲרָכִים אוֹ שִׁיתָן בְּנֵר שְׁמֹן בְּשַׁעוֹר שֶׁיִּדְלַק עַד חֲצֵי שְׁעָה לְאַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים. וְאִם אֵין לוֹ גֵרוֹת אֲרָכִים כָּל כֶּף יְדֻלִּיק לְפָחוֹת גֵר אֶחָד אֲרֵךְ כְּשַׁעוֹר הַנֵּ"ל.

ה. זְמַן תְּפִלַּת מְנַחָה בְּעָרֵב שַׁבַּת

נִכוּן לְכַתְּחֵלָה לְהַתְּפִיל מְנַחָה קֹדֶם שֶׁיִּדְלִיק^{שמג}.

שמא. תרעט שו"ע רמ"א סעיף א

שמב. תרעט מ"ב ס"ק א

שמג. תרעט מ"ב ס"ק ב

והטעם, שאם יתפלל מנחה לאחר הדלקת הנרות, יהיה נראה קצת כתרתי דסתרי, שהרי מה שמדליק בעוד היום גדול הוא כיון שסומך על הקלא שמפילג המנחה נחשב כלילה, ואם כן איך יכול להתפלל מנחה לאחר שכבר נחשב ללילה שדמ.

אף אם אינו יכול להתפלל קדם [כגון שחושש שיפסיד זמן ההדלקה וידליק מאחר מדי או שלא ימצא מנין לפני ההדלקה שמה] יכול גם להתפלל לאחר ההדלקה שמו.

ו. הבדלה על גר חנכה

בהבדלה במוצאי שבת אין להשתמש בגר חנכה, שהרי אסור להשתמש באור הנרות, ובהבדלה חייבים להנות מהאור - שהרי אין מברכים על הנר עד שיאותו לאורו שמו.

יכול לברך על גר הבדלה ולכבותו, ואחר כך להשתמש בו לגר חנכה, ויש בזה מעלה, כיון דעביד ביה חדא מצוה ליתעביד ביה מצוה אחריתי.

למעשה אלו הנוהגים שקדם מדליקין גר חנכה ואחר כך מבידילין במבאר לקמן סעיף ז' אינם יכולים לקיים מעלה זו שמו.

ז. סדר ההדלקה במוצאי שבת

נחלקו האחרונים איך ידליק במוצאי שבת, אם ידליק נרות חנכה ואחר כך יבדיל או יבדיל ואחר כך ידליק.

שדמ. תרפט שעה"צ ס"ק ז

שמה. תרפט אליהו רבה ס"ק א

שמו. תרפט שעה"צ ס"ק ז

שמז. תרפא סעי' א

שמת. תרפא מ"ב ס"ק א

הטעם של הסוכרים שידליק ואחר כך יבדיל הוא:

1. כדי שיתעכב בהוצאת השבת כמה שיותר^{שמט}.

2. בהדלקה יש פרסומי נסא [ופרסומי נסא קודם לדינים אחרים].

הטעם של הסוכרים שידליק ואחר כך ידליק גרות חנפה הוא: כיון שתדיר [הבדלה] ושאינו תדיר [גר חנפה] – תדיר קודם^{שנ}.

השלחן ערוך פוסק שקדם ידליק ויאמר "וייתן לך", ואחר כך יבדיל, והוסיף הרמ"א, דכל שפן בבית שידליק קדם הבדלה, שהרי ממילא כבר הבדיל בבית הכנסת^{שנא}.

ואם שכח לומר "אתה חוננתנו", יאמר "ברוך המבדיל..." לפני ההדלקה.

הכרעת המשנה ברוחה: בבית הכנסת אין לשנות המנהג שנהגו שקדם מדליקין ואחר כך מבדילין, ובבית דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד^{שנב}.

שמט. ואע"פ שכבר עשה מלאכה בהדלקת הנר דימה אותו האליהו רבה (ס"ק א) להדלקת הנר עבור ברכת מאורי האש שאע"פ שמדליק הנר מ"מ כל זמן שלא הבדיל עדיין יש בו ריח קדושת שבת.

שנ. תרפא מ"ב ס"ק ב ג וביאורה"ל

שנא. תרפא סעיף ב

שנב. תרפא מ"ב ס"ק ג

פֶּרֶק יז

תְּפִלוֹת בְּחֲנֻכָּה

סימן תרפב תרפג

א. תְּקִנַּת "עַל הַנְּסִים"

בְּכָל שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה תִּקְנוּ חַז"ל לומר בְּתַפְלָה וּבְבִרְכַת הַמְּזוֹן
 "עַל הַנְּסִים... בְּיָמֵי מַתְתִּיהוּ"^{שנג.}

עָקַר חֲנֻכָּה הוּא הוֹדָאָה עַל הַנְּסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּיָמֵי הַחֲשׂמוֹנָאִים,
 וְלָכֵן תִּקְנוּ לומר תּוֹסֶפֶת זוּ בְּבִרְכוֹת הַהוֹדָאָה, שֶׁהֵן: בְּתַפְלָה
 – בְּרִכַּת "מוֹדִים", וּבְבִרְכַת הַמְּזוֹן - בְּרִכַּת הָאָרֶץ ("נוֹדָה
 לְךָ")^{שנד.}

אוֹמְרִים אוֹתָהּ גַּם בְּתַפְלוֹת הַמוֹסְפִין בְּחֲנֻכָּה (בְּשִׁבְתָּ וּבְרֵאשׁ
 חֲדָשׁ טַבַּת)^{שנה.}

וְאִף שֶׁתַּפְלוֹת הַמוֹסְפִין אֵינָן מִחַמַּת יְמֵי הַחֲנֻכָּה אֲלָא מִחַמַּת
 קְרִבְנוֹת הַמוֹסְפִין שֶׁהֵיוּ מִקְרִיבִים בְּשִׁבְתָּ וּבְרֵאשׁ חֲדָשׁ, מִכָּל
 מְקוֹם כִּיּוֹן שֶׁחִיבִים לְהַתְּפִיל בְּיוֹם זֶה אַרְבַּע תַּפְלוֹת תִּקְנוּ לומר
 בְּכָל הַתַּפְלוֹת "עַל הַנְּסִים"^{שנו.}

שנג. תרפב סעיף א

שנד. תרפב מ"ב ס"ק ב

שנה. תרפב סעיף ב

שנו. תרפב מ"ב ס"ק ב

בְּבִרְכַת מַעֲיֵן שְׁלוֹשׁ (עַל הַמַּחֲזֵה) לֹא תִקְנוּ חַז"ל לֹאמֹר
 "עַל הַנְּסִים" שׁנ״ו.

ב. שֶׁכַח לֹאמֹר "עַל הַנְּסִים"

שֶׁכַח לֹאמֹר "עַל הַנְּסִים", בֵּין אִם שֶׁכַח בְּתַפְלָה וּבֵין אִם שֶׁכַח
 בְּבִרְכַת הַמְּזוּן, וְסִיִּים אֶת הַתַּפְלָה וּבִרְכַת הַמְּזוּן אֵינוֹ חוֹזֵר, מִשּׁוּם
 שֶׁחֲנֻכָּה אֵינוֹ מְדַאֲוֵרֵתָא שׁנ״ח.

גַּם בְּשִׁבְת חֲנֻכָּה – שֶׁחֲיָבִים לְאָכַל סְעוּדָה מִחֻמַּת הַשַּׁבָּת – אִם
 שֶׁכַח לֹאמֹר "עַל הַנְּסִים" לֹא יִחֹזֵר שׁנ״ט.

אִם נִזְכַּר לְפָנָי שֶׁאָמַר אֶת שֵׁם ה' בְּבִרְכָה "בְּרוּךְ אַתָּה ה'" –
 בֵּין בְּבִרְכַת הַמְּזוּן ("עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמְּזוּן") וּבֵין בְּתַפְלָה ("הַטּוֹב
 שְׁמַךְ"), אֹמֵר "עַל הַנְּסִים" וּמִמְשִׁיךְ לְאַחַר עַל הַנְּסִים סֵדֵר
 הַתַּפְלָה וּבִרְכַת הַמְּזוּן שׁׁ.

אִם נִזְכַּר לְאַחַר שֶׁאָמַר שֵׁם ה', אֹמְרוּ דְרָף בְּקִשָּׁה כְּדִלְהֵלֵן:
 בְּבִרְכַת הַמְּזוּן: כְּשֶׁמִּגִּיעַ לְ"הִרְחַמְן" יֹאמֵר "הִרְחַמְן יַעֲשֶׂה לָנוּ
 נְסִים וְנִפְלְאוֹת כְּשֵׁם שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבוֹתֵינוּ בְּיָמֵים הָהֵם בְּזְמַן הַזֶּה,
 בְּיָמֵי מַתְתִּיָהוּ... שׁׁ".

בְּתַפְלָה: יֹאמֵר דְרָף בְּקִשָּׁה "הִרְחַמְן יַעֲשֶׂה לָנוּ... שׁׁ" לְאַחַר
 שֶׁיִּגְמַר לְהַתְפַּלֵּל, קִדְּם "יְהִיו לְרָצוֹן" [הַשְּׁנִי] שׁׁב.

שנז. שם

שנח. תרפב סעיף א ובמ"ב ס"ק ג

שנט. תרפב מ"ב ס"ק ג

שס. תרפב סעיף א ובביאווה"ל סימן קיד ד"ה במקום שנזכר

שסא. תרפב רמ"א סעיף א

שסב. תרפב מ"ב ס"ק ד

בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ טִבַּת הַחֵל בְּחִנּוּכָהּ, אִם שָׁכַח "עַל הַנְּסִים" בְּבִרְכַּת
הַמְּזוּזָה וְאוֹמֵר "הִרְחַמְנוּ יַעֲשֵׂה לָנוּ נְסִים", יֹאמְרוּ לְאַחַר "הִרְחַמְנוּ
הוּא יַחֲדֵשׁ עֲלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה", דְּתַדִּיר וְשֹׂאֵינוּ תַדִּיר
תַדִּיר קוֹדֵם^{שסג}.

ג. נִסַּח תְּפִלַּת "עַל הַנְּסִים"

דִּקְדֹק הַמְּשֻׁנָה בְּרוּרָה בְּנִסַּח תְּפִלַּת "עַל הַנְּסִים" לְאָמְרוּ
כְּתַקּוּנָהּ כְּדִלְהֵלֶן:

✽ "וְעַל הַנְּסִים" עִם ו' הַחֲבוּר [שֶׁהוּא הַמְּשֻׁד לְבִרְכַּת "מוֹדִים"
שֶׁהוּא הוֹדָאָה] וְעִין בְּהַעֲרָה^{שסד}.

✽ "כְּשֶׁעֲמַדָּה מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה עַל עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל", וְלֹא
"כְּשֶׁעֲמַדָּה עֲלֵיהֶם מַלְכוּת..." כִּיּוֹן שֶׁכָּבַר אוֹמְרִים "עַל
עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל"^{שסה}.

✽ "לְהַשְׁפִּיחַם תּוֹרְתֶךָ" וְלֹא "לְהַשְׁפִּיחַם מִתּוֹרְתֶךָ", כִּיּוֹן
שֶׁ"מִתּוֹרְתֶךָ" מִשְׁמַע רַק חֵלֶק מִהַתּוֹרָה, וְהַיּוֹנִים רָצוּ לְהַשְׁפִּיחַ
מֵהֶם אֶת כָּל הַתּוֹרָה^{שסו}.

✽ "וְקָבְעוּ שְׂמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה אֵלֶיךָ"^{שסז} וְלֹא "שְׂמוֹנֵת יָמִים
אֵלֶיךָ", כִּיּוֹן שֶׁיֵּשׁ לְהַזְכִּיר חֲנֻכָּה כְּמוֹ שְׂמֹזְכִירִים בְּכָל חַג "אֶת
יוֹם חַג פְּלוֹנִי"^{שסח}.

שסג. תרפב מ"ב ס"ק ה

שסד. תרפב מ"ב ס"ק א בכל הסידורים הישנים האשכנזים והספרדים הנוסח הוא "על
הניסים" בלא ו' וכן המנהג, ועיין בס' שערי ימי החנוכה שער ד פ"ג סעיף ג

שסה. תרפב מ"ב ס"ק ח

שסו. שם

שסז. שם

שסח. תרפב מג"א ס"ק א

שׁ בְּסִיּוּם תְּפִלַּת "עַל הַנְּסִים" יֵשׁ הַמְּבַקְשִׁים "כְּשֵׁם שְׁעֲשִׂיתָ
[גַּם וְפֶלֶא כֵן עֲשֵׂה עִמָּנוּ...]" וְכָתַב הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ שְׁאִין אוֹמְרִים
כֵּן, וַיֵּשׁ שְׁאוֹמְרִים^{שסט}.

וְכָתַב הַמְּשַׁנֶּה בְּרוּרָה שְׁהִטְעַם שְׁיֵשׁ שְׁאִין אוֹמְרִים אוֹתָהּ, כִּיּוֹן
שְׁתְּפִלַּת "כְּשֵׁם..." בָּאָה בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, וְאֵלּוּ "עַל הַנְּסִים" שֶׁהִיא
הוֹדָאָה נְאֻמָּת בְּלִשׁוֹן עֶבֶר.

וְאִין הִטְעַם מְשׁוּם שְׁאִין מְבַקְשִׁים בְּקִשׁוֹת בְּג' בְּרָכוֹת רֵאשׁוֹנוֹת
וְאַחֲרוֹנוֹת, שְׁהָרִי רַק בְּקִשָּׁה פְּרָטִית אִין לְבַקֵּשׁ, וְנִסַּח זֶה הוּא
בְּקִשָּׁה לְרַבִּים^{שע}.

לְמַעֲשֵׂה הַכְּרִיעַ הַמְּשַׁנֶּה בְּרוּרָה דְעֵבִיד כְּמַר עֵבִיד וְדְעֵבִיד
כְּמַר עֵבִיד.

ד. אַמִּירַת הַלֵּל בַּחֲנֻכָּה

בְּכָל שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה תִקְנוּ חַז"ל לומר הַלֵּל שְׁלֵם^{שעא}.

וְהִטְעַם, לְפִי שְׁבָכַל יוֹם נַעֲשֵׂה גַם נוֹסֵף [שְׁהַשְּׁמָן שְׁמָצְאוּ
עֲדִין דְּלִק]שעב.

לְאַחַר אַמִּירַת הַהֵלֵל אוֹמְרִים חֲצִי קְדִישׁ^{שעג}, וּבְרֵאשׁ חֲדָשׁ טַבַּת
שְׁמֵתְפִלָּלִים בּוֹ מוֹסֵף אוֹמְרִים קְדִישׁ שְׁלֵם.

אָבֵל בְּתוֹךְ ז' יָמִים אִין אוֹמֵר הַלֵּל, וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה הֵבִיא דְעוֹת
חוֹלְקוֹת אִם בְּבֵית הָאָבֵל יֵאמְרוּ הַמְּתְפִלָּלִים הַלֵּל^{שעד}.

שסט. תרפב מ"ב ס"ק ז

שע. תרפב מ"ב ס"ק ז

שעא. תרפג סעיף א

שעב. תרפג מ"ב ס"ק א

שעג. שם

שעד. שם

ה. תפלות שאין אומרים בתנפה

ימי התנפה הם ימי הליל והודאה, ולכן אין אומרים בימים אלו
התפלות דלהלן:

❦ תחנון ❦ "למנצח" ❦ "צדקתך צדק" וכו' בשבת במנחה,
❦ צדיק הדין שאומרים לאחר קבורה^{שעה}.

ובשני וחמישי: ❦ "א-ל ארך אפים" שאומרים לפני קריאת
התורה ❦ "יהי רצון" שאומרים לאחר הקריאה^{שעו}.

שעה. תרפג רמ"א סעיף א

שעו. תרפג מ"ב ס"ק א